

N. Stosiek – V. Riechel – G. Evanzin

EGYFORMÁN ÉRTÉKES, DE MÁS

NŐ ÉS FÉRFI – A KIEGÉSZÍTÉSSEN REJLŐ ERŐ

CSALÁDAKADÉMIA

N. Stosiek – V. Riechel – G. Evanzin

EGYFORMÁN ÉRTÉKES, DE MÁS

Nő és férfi –
a kiegészítésben rejlő erő

Női lelki nap, 2010

M. Nurit Stosiek, Schönstatt
M. Veronika Riechel, Friedrichroda
M. Gertraud Evanzin, Bécs

EGYFORMÁN ÉRTÉKES, DE MÁS

Nő és férfi –
a kiegészítésben rejlő erő

Női lelki nap, 2010

Családkadémia-Óbudavár Egyesület
Óbudavár, 2010

A német eredeti mű:
M. Nurit Stosiek, M. Veronika Riechel, M. Gertraud Evanzin:
Gleichwertig aber andersartig
(Die Kraft der Ergänzung von Mann und Frau)
Kiadó: Schönstattbewegung Frauen und Mütter
D-56179 Vallendar, Berg Schönstatt 8
www.sbfum.de

Köszönetet mondunk
Dr. Matthias König úrnak (Kapfenberg, Steiermark)
a férfiassággal és apasággal kapcsolatos gondolatok
átolvasásáért.

Fordította:
Vissiné Berényi Edit (1. és 2. fejezet)
Baka Gabriella (Bevezetés, 3. fejezet)

Magyar nyelvi lektor:
Hajduné Szabó Ágnes

ISBN 978-963-87480-9-6

Kiadja a Családkadémia-Óbudavár Egyesület
8272 Óbudavár, Fő u. 14. Tel.: 20/9892-759
kiado@csaladakademia.hu • www.csaladakademia.hu
Felelős kiadó: az Egyesület elnöke
Nyomdai előkészítés: Palásthy Bt., Balatonfüzfő
Nyomás: OOK-Press Nyomda, Veszprém
Felelős vezető: Szathmáry Attila

TARTALOM

BEVEZETÉS	7
1. Miért van szükség az egyenlőséghez a kiegészítésben rejlő erőre?	11
Az egyenlőség nem másolást jelent.....	11
Másfélék vagyunk – de nem teljesen, csak más az erősségünk	13
Egyenjogúság: különböző utak.....	16
2. AZ ÉLET MINT VARÁZSKÉP: Miért van szüksége egymásra férfinak és nőnek? ..	19
2.1 „Látok valamit, amit te nem látsz...”	
Példák a mindennapi életből	19
Helyes irány és lila házfal.....	19
Folyosó és mosógép.....	20
Ami az egyiknek pihenés, az a másiknak stressz	22
2.2. Egyformán értékes, de más – „tipikusan” férfi, „tipikusan” nő	23
A vezérfonal: különböző hangsúlyok a férfi és a nő önbecsülésében.....	23
<i>Női önbecsülés: Érték és sebezhetőség</i>	24
<i>Férfiúi önbecsülés: megbecsülve egy nagyobb hatalom szolgálatában</i>	28
Férfi és nő – a kiegészítésben rejlő erő.....	33
<i>Egymást kiegészítő vezetési stílusok: fej és szív</i>	37
<i>Kiegészítjük egymást az önelajándékozásban: Én és Te</i>	42
<i>Évilág – túlvilág</i>	47

3. „APA- ÉS ANYAORSZÁG” UTÁN KUTATVA

(Josef Kentenich)

Miért van szüksége a jövőnek anyákra és apákra?.... 51

3.1 Apaság és anyaság: emberi kiteljesedésünk 51

A felnőtt lét krízise 51

Apaság és anyaság mint kulturális

teljesítmény 52

3.2 Anyaság: otthon és menedék..... 54

Otthon: az a „hely”, ahol megnyugszik a világ .. 55

Az otthon: az a „hely”, ahol önálló

személyiségek fejlődnek 56

Menedék: elengedni másokat anélkül, hogy

feladnánk őket..... 59

Vágyakozás az ódon falak után 60

3.3 Apaság: jó pásztor és király 62

Az apa mint jó pásztor 62

Apa és gyermeke ismerik és szeretik egymást ... 63

Az apaság ellenálló felnőtteket nevel..... 65

Az apa mint király..... 66

Egy felsőbb hatalom megtestesítője..... 67

A fiú „lovaggá ütése” 68

A lányok szívének első királya 71

ZÁRÓGONDOLAT:

Az apák és anyák élettere és kiteljesedésük helye ... 75

JOSEF KENTENICH atya rövid életrajza 77

BEVEZETÉS

Burkhard Straßmann író egy háromgyerekes családnál tett látogatásáról mesél. A pár – a feleség művelődés-szervező, a férj politológus – kezdettől fogva egyetértett abban, hogy gyermekeiket nemi szerepektől mentesen nevelik, mondván, hogy a „tipikus” női illetve férfi dolgok csak társadalmi kitalációk. Az idősebbiknél, aki most 14 éves, „elég jól” ment a dolog. Nem úgy viszont a három és fél éves ikreknél, Kenonál és Emilie-nél. Fejlődésüket a szülők gyakran „megrökönyödéssel, néha viszont tehetetlen csodálkozással” szemlélik – mondja az anya. Burkhard Straßmann elmeséli, hogy mit tapasztalt egy látogatása alkalmával: „Keno a vendéget »nénónénóval« és tűzoltóautóval a kezében köszöntötte. Emilie épp egy tündérhintóval játszott, amelyet egy egyszarvú húzott. Aztán egy hajkefével édesanyja ölébe ült, kicsinosította magát és a tükörhöz futott. A kisfiú apja ölében ült, egy kék bögrével csapkodta az asztalt, aztán megragadott egy tűzoltókról szóló könyvet. A kislány is fogott egy könyvet, melynek címe: Királykisasszony akarok lenni (»Simogatókönyv kis és nagy királykisasszonyok számára«)... Mindkét gyereknek volt egy játék mackója; a kislány ölelgette, a fiú pedig buzogánynak használta. Keno kezében egyébként is alighogy megtanult járni, minden fegyverré vált – mesélte apja –, a kisfiú a vállára vette játékait, és meghódította velük a szobákat. Emilie ezzel szemben gyűjtögetett és őrizgetett. Bár a kislány is játszott néha markológépekkel, de a következő módon: a

markolónak nevet adott, anyát és apát talált ki neki, megetette, ha kellett, megvizsgálta, és lefektette aludni.”¹

Az igazságot tükrözi itt az élet? Vagy ezek az ikrek a véletlen folytán különböznek ennyire? Ezekkel a kérdésekkel egy olyan vita kellős közepén találjuk magunkat, amely társadalmunkban rendkívül erős indulatokat kelt: biológiai nemünk olyan kevésbé fontos csupán az egyes ember identitásában, mint a szem- és hajszínünk, vagy többről lenne szó? Egyesek igennel válaszolnak, és különböző tudósok felismeréseire hivatkoznak; mások nemet mondanak, és szintén tanulmányokat sorakoztatnak fel.

Amikor ebben a füzetben ezzel az ellentmondásos kérdéssel foglalkozunk, akkor nem az ilyen jellegű vitákból indulunk ki, hanem egy mély, alapvető döntésből: keresztény hitünk olyan emberképet közvetít számunkra, amelyben női és férfi mivoltunk meghatározó szerepet játszik. A teremtéstörténet az Ószövetség első oldalain ezt tükrözi. Az ember teremtésekor Isten úgyszólván önmagával tanácskozik.

Míg a teremtés többi művénél Isten csupán megparancsolja, hogy „legyen” (Ter 1,3), itt önmagával folytat beszélgetést: „Alkossunk embert a mi képünkre és hasonlatosságunkra” (Ter 1,26).

Isten, az Atya és a Teremtő, tanácsot ül Fiával és a Szentlélekkel, és megteremti képmását: „Megteremtette tehát Isten az embert a maga képére; Isten képére teremtette őt” (Ter 1,27). Majd a Szentírás azonnal többes számra vált: „férfinak és nőnek teremtette őket” (Ter 1,27).

Az ember a Bibliában ebben a kettősségben létezik, férfiként és nőként. „Isten bölcsessége az emberről alkotott teljes elképzelését nem egy emberbe oltotta bele, ha-

1 Lásd a teljes cikket: www.zeit.de/2007/27/PS-Jungen-M-dchen

nem kettőbe” – magyarázza Kentenich atya, a nemzetközi Schönstatt-mozgalom alapítója². „És e kettőnek ki kell egészítenie egymást. Ezért léteznek azok a mágnesez erővonalak, amelyek férfi és nő között oda-vissza futnak, ezért létezik az az erős, nemes törekvés, hogy a két nem kiegészítse egymást” (Josef Kentenich). Kentenich atya újra és újra rámutat: „Ezért van az, hogy a két nemnek egymáshoz vonzódnia kell, ki kell egészíteniük és feltételezniük kell egymást, vágyakozniuk kell egymásra. Helytelen lenne azt gondolnunk, hogy a karakterbeli különbség csupán az évszázadokon át tartó nevelés eredménye. Nem, a különbségeket Isten ültette a két nembe. Ezért vonzzák annyira egymást.”

A Biblia ezt ajándéknak, s nem pedig büntetésnek látja, ellentétben Platón görög filozófussal, aki szerint az ember eredetileg férfi-nő volt, hatalmas golyóformájú alak, akit az istenek végül legyőztek. Büntetésből elfelezték, így jött létre a férfi és a nő.

A Biblia teremtéstörténete szerint a férfi és a nő nem félemler. Az emberi létnek ez a kettőssége sokkal inkább egy különleges hivatást feltételez: az ember a háromságos Isten, az Atya, a Fiú és a Szentlélek képmására teremtett – mondja Kentenich atya. A Teremtés könyvére hivatkozik: „Alkossunk embert a mi képünkre és hasonlatosságunkra” (Ter 1,26). Minden az Atyaistentől származik, „Ádám teremtő erejével a Fiú képmása kell, hogy legyen, Éva pedig a Szentléleké” (Josef Kentenich).

A két nem „a maga sajátosságaival Isten által teremtett, hogy létükben kölcsönösen kiegészítsék egymást...: bár mások, egyformán értékesek” (Josef Kentenich). Kapcsolatuk „ellipszishez hasonlít, amely ellentétben a körrel nem egy középponttal rendelkezik, hanem kettővel: a női és férfi léttel.”

2 Josef Kentenich atya rövid életrajza e könyv végén található

A bibliai teremtéstörténet üzenete megerősítést nyer, ha egy pillantást vetünk az emberiség történetének minden általunk ismert kultúrájára: mindenütt fellelhető a nemek kettőssége. Ez az emberi társadalmak univerzális ismertetőjele.

Az egyenjogúság a maga teljességében csak akkor lehetséges, ha elismerjük a férfi és a nő különbözőségét, és azt, hogy képesek egymást kiegészíteni.

1. MIÉRT VAN SZÜKSÉG AZ EGYENLŐSÉGHEZ A KIEGÉSZÍTÉSBEN REJLŐ ERŐRE?

Amikor férfi és nő egyenrangúságáról vagy egyenjogúságáról beszélünk, egyenlőség alatt nem szabad egyformaságot értenünk, különben uniformizálás lesz az eredménye.

Az egyenlőség nem másolást jelent

Egy, a Schönstatt-mozgalomhoz tartozó chilei egyetemista lány néhány hónapot Németországban töltött, ahol Európa különböző országaiból származó fiatal nőkkel ismerkedett meg. Beszélgetéseikben újra és újra visszatértek ahhoz a témához, hogy mit jelent ma nőnek lenni. Ott tartózkodása végén egyebek között így számolt be megfigyeléseiről:

„Németországban nő és férfi kapcsolata szimmetrikus. Ugyanazt várják a nőtől, mint a férfitől. Ez látszik a nők viselkedésén, öltözködésén is. Szerintem ez női mi-voltunk lényegének eltorzítása. A német nőkből sugárzik az öntudat: vagyok valaki, fontos vagyok; és más vagyok, mint a klasszikus nőideál... Sokféle feminista mozgalom van, amely a női identitást kutatja. Még nem találták meg a választ, mert nem akarják elismerni, hogy nekünk, nőknek más a küldetésünk, mint a férfiaknak. Nagyon fontos, hogy feladatunkat magunkban keressük, önmagunkban, belül. A férfiakat kiegészíteni kell, nem utánozni.”

A pszichoterapeuta *Erich Fromm* több mint 50 évvel ezelőtt aggodalommal hívta fel a figyelmet arra, hogy az egyenlőségre törekvés – a társadalomban, de a nőmoz-

galmon belül is – az uniformizálás felé tart. Ezt írja: „Ma automaták egyformaságát értik alatta, olyan emberekét, akik elvesztették egyéniségüket. Az egyenlőség ma azt jelenti, hogy »egyformák vagyunk«, s már nem azt, hogy »egyediek vagyunk«.”

Fromm nagyon lényeges dologról beszél: voltak és vannak irányzatok, amelyek a nőt és a férfit egymáshoz közelítik, amelyek a női méltóságot abban látják, hogy a nők ugyanazt teszik, mint a férfiak, illetve – amint azt azóta tapasztaljuk – az „új férfi” akkor az igazi, ha sajátosan női jellemzői vannak. Ilyenkor az egyenlőségre törekvés kimerül abban, hogy „ugyanazt teszem”, „ugyanolyan vagyok”.

Matthias Horx trendkutató találóan így írja le a következményeket:

„A férfiak ma egyre inkább olyan tulajdonságokat várnak a nőktől, amelyek korábban férfiasnak számítottak. De – tudatosan vagy tudat alatt – a női jellemzőket is elvárják: az anyaságot, a gondoskodást, a hagyományos szerepeket. A nők pedig egyre több női vonást várnak a férfiktől (gyereknevelés, háztartás), nagyobb érzékenységet igényelnek, ugyanakkor szilárdabb jellemet, sőt még több férfiasságot... A mai családokban és társkapcsolatokban láthatjuk ennek következményét: mindkét fél foglalkozik mindennel, a háztartással, a munkával, a gyerekneveléssel, de egyikük sem tesz semmit igazán jól és lelkiismeret-furdalás nélkül. És mindenki rohan, hogy utolérje magát, mindenki stresszben él.”

„Az egyenlőség ma azt jelenti, hogy »egyformák vagyunk«, s már nem azt, hogy »egyediek vagyunk«”, idéztük az imént. De ezzel már a megoldást is előre vetítettük: ha férfi és nő kibontakoztatják saját erősségeiket, anélkül, hogy mereven ragaszkodnának a rájuk osztott szerepekhez, akkor örömeiket lelik saját nemükben. Az öröm pedig alkalmassá tesz a kapcsolatokra. Így válik le-

hetővé az *egység*. „Ahhoz, hogy az egység ne személytelen tömeget szüljön” (Josef Kentenich), markáns személyiségekre van szükség. Így tudjuk továbbadni az életet: a másik nem erősségei és jó tulajdonságai saját személyiségünk részévé válhatnak, azt gazdagabbá tehetik, megérlelhetik. Mert – Kentenich atya nem hagy kétséget efelől – az érett ember mindkét nemet integrálja saját személyiségébe, s mégis teljes egészében nő vagy teljes egészében férfi.

Ez a cél mindig ott lebegett Kentenich atya szeme előtt, de látta a társadalmi ellenállást is, amely a halála óta eltelt jó negyven évben tovább erősödött. Ezért ma is érvényes az életünk mély válságára vonatkozó diagnózisa, amely „a nemek válságában” mutatkozik meg erőteljesen: férfi és nő saját mivoltukban bizonytalanodtak el. Sem a nemek egymáshoz közelítése, sem a versengés nem vezet eredményre. Újra Kentenich atyát idézzük: „Ha a jövő új embertípusát akarjuk megalkotni, segítenünk kell megoldani a nemek válságát. Nem jó, hogy a nők ma arra törekednek, hogy olyanok legyenek, mint a férfiak. Egyformán értékesek lehetnek, de egyformák nem.” Majd hozzáfűzi: „Ha sikerülne megoldani a nemek válságát azzal, hogy mindkét nemet öntudatra ébresztjük, micsoda áldás lenne ez az egész kultúra számára!” Azután felteszi a kérdést: „Meg tudják-e oldani a nők a nemek válságát egyedül?” Válasza: „Nem, csak férfiak és nők együtt.” *Mindkét* nemnek, férfinak és nőnek egyaránt meg kell találnia önazonosságát.

Másfélék vagyunk – de nem teljesen, csak más az erősségünk

Nő és férfi másféléségét természetesen nem teljes különbözőségként kell érteni. Kentenich atya erre is felhívja figyelmünket: „Ezek a határvonalak elmosódnak, nehéz megmondani, hogy hol vannak. Ha világosan akar-

ják látni a dolgokat, ne nőről és férfiról beszéljenek, hanem női és férfi lényegről.” Kentenich atya rámutat: „Csak többletről vagy pluszról beszélhetek, mert minden érték, amely egy nőben megvan, megvan a férfiban is, és ez fordítva is igaz. Csupán többletről van szó.”

Minden ember hordoz magában női és férfi vonásokat, de különböző mértékben. Agyunk és génjeink csak meghatározzák a nemünket, de nem fixálják, azaz mereven nem rögzítik. A hangsúlyok az egyes embernél újra és újra áthelyeződhetnek. Ebben a temperamentumnak is szerepe van a személyiségtípusnak is, annak, hogy valaki odaadó vagy hódító típus-e. Újra Kentenich atyát idézzük: „Most általánosítok: vannak férfiak, akik inkább nők, mint férfiak; és nők, akik inkább férfiak, mint nők.” Így aztán érthető, hogy vannak nők, akiknek férfias az érdeklődésük, és számítógépes szakemberként, katonaként vagy valamilyen küzdősportot űzve érzik boldognak magukat. De azért a nők nagyobb része másképp vélekedik erről. A közfelfogás alapján beszélhetünk típusokról – hasonlóan ahhoz, ahogyan a férfiak általában magasabbak a nőknél, de az egyes nők magasabbak lehetnek egyes férfiaknál.

Az utóbbi években a tudományok fejlődésével új megvilágításba került, hogy mi tipikusan női, és mi tipikusan férfi.

Így például megjelent *A nemek paradoxona*³ c. tanulmány, amelyet azóta 12 nyelvre lefordítottak, 2008-ban németre is. Szerzője egy kanadai fejlődépszichológus, a sokéves klinikai tapasztalattal rendelkező Susan Pinker. Számos nő szakmai életrajzát tanulmányozta, kiértékelte páciensei eseteit, és felhasználta különböző

3 Susan Pinker, *Das Geschlechter-Paradox. Über begabte Mädchen, schwierige Jungs und den wahren Unterschied zwischen Männern und Frauen*, Deutsche Verlags-Anstalt, München 2008.

egyetemek neves tudósainak publikációit is⁴. Mindezek egybehangzóan bizonyítják, hogy nők és férfiak tipikusan különböznek egymástól gondolkodásmódjukban, érzékelésükben és viselkedésükben.

A tipikus azt jelenti, hogy átlag értékekről van szó, amelyek nem igazak minden férfira és minden nőre. Az egy nemen belüli különbségek egyesek szerint még nyilvánvalóbbak, mint a férfi és nő közöttiek. De a férfi és nő közti biológiai különbségek „összességében valamiféle tipikus eredményeznek az adott csoport számára. Ezeknek a különbségeknek a biológiai alapja... megmutatkozik az agyban... A biológia nem a történet vége, hanem az eleje. Így nézve lehet, hogy a különbségek árnyalatnyiak, ugyanakkor alapvetőek” – mondja Susan Pinker. Rámutat, hogy a nők nagy része másképp viselkedik, mint a férfiak nagy része, „hiszen a nemek nem egyformák”.

Maga Susan Pinker korábban elkötelezett harcosa volt a női egyenjogúságnak, a férfi és nő közötti különbségeket alapvetően neveltetésből fakadónak tekintette. Többéves kutatás után ettől a meggyőződésétől eltávolodott. A nemeket éppen a férfi és nő között meglévő, világosan érzékelhető különbségek alapján próbálja egyenrangúvá tenni.

4 Így például a következő személyekét: Helen Fisher, antropológus, Rutgers University; Louann Brizendine, neurobiológus, University of California; Simon Baron-Cohen, a cambridge-i Autizmuskutató Központ igazgatója; Larry Cahill, University of California; Jill Goldstein, Harvard Medical School; Helena Cronin, London School of Economics. Hogy milyen széles a tanulmányozott publikációk skálája, azt az is mutatja, hogy a tanulmányhoz felhasznált irodalom kereken hatvan oldalt tesz ki.

Egyenjogúság: különböző utak

Susan Pinker rámutat, hogy az egyenjogúság nem eredményezi azt, hogy férfiak és nők ugyanazokat az utakat választják. Nemzetközi tanulmányok összehasonlításakor megállapította, hogy a nők helyzetén és elismertségén javítani kívánó programok ellenére a nők és férfiak pályaválasztása közti különbségek annál nagyobbak, minél gazdagabb és stabilabb egy ország. Így például a női fizikusokat és mérnököket tanulmányaik befejeztével általában más szakirányok kezdő fizetésénél kicsit magasabb kereset várja. Ennek ellenére 2005-ben a gazdag országokban a nőknek mindössze 5 százaléka készült fizikusnak. Egészen másként volt ez ugyanebben az időszakban azokban a szegényebb országokban, amelyekben magas az emigrációs ráta. Oroszországban, a Fülöp-szigeteken, Thaiföldön, Lengyelországban vagy Törökországban a fizikát tanuló egyetemista lányok aránya 30-37% között volt. Pinker véleménye szerint a szak kiválasztásakor inkább az anyagi okok játszottak szerepet, az, hogy családjukat el tudják tartani, semmint tényleges érdeklődés. Ezen kívül hivatásuk gyakorlásának módjában is különbség van. „Férfias” foglalkozású nők inkább az életközelibb változatok mellett döntenek. „A nagyon sok választási lehetőséggel és nagy szabadsággal rendelkező tehetséges nők, úgy tűnik, nem ugyanazt az utat választják, mint a körülöttük lévő férfiak” – mondja Susan Pinker.

Nagyon hasonló eredményről számol be a *Nők a matematikában* című német interdiszciplináris tanulmány. Bár a nők aránya ezen a szakon nem csekélyebb, mint más szakokon, mégis a német egyetemeken a csúcspozícióknak csak 4 százalékát töltik be nők. Hasonló a helyzet a nem egyetemen tanító vezető matematikusok esetében is. Ennek oka nem a nők háttérbe szorításában vagy gyengébb képességeikben rejlik, hanem a nőkben ma-

gukban: inkább az emberközelibb foglalkozások (pl. tanár) mellett döntenek, amelyek nagyobb teret hagynak a családnak is.

Az a következtetés, amelyre Susan Pinker jut, hasonlít annak a fiatal chilei nőnek a megállapításához, akiről a füzet elején szó volt: „Sokan közülünk még mindig nincsenek tudatában annak, hogy a fejükben a férfi a mérce” – mondja. „Pedig a tudomány szemmel láthatólag egyre inkább cáfolja azt az elképzelést, hogy férfi és nő egymással szimmetrikus kapcsolatban állna, hogy kicserélhetőek, vagy netán ugyanolyanok lennének.” Az esélyegyenlőség akkor válik lehetségessé, ha elfogadjuk, „hogy a nemek között néhány finom, de lényegi különbség van, amelyek különböző preferenciákat eredményeznek. Szabályszerű paradoxon: minél nagyobb szabadsággal rendelkeznek a nők, annál kevésbé viselkednek úgy, mint a férfiak” (Susan Pinker).

Egyre több tudós jut kutatásai során arra az eredményre, hogy nők és férfiak különböznek egymástól. Így a neurobiológus Louann Brizendine is, aki felismerései miatt szintén támadások keresztüztüében áll. „Ezeket a különbségeket inkább talentumnak vagy adottságnak kellene tartanunk, semmint hátránynak” – mondja. Ugyanezt a véleményt képviseli a norvég Janne Haaland Matlárý, az oslói egyetem nemzetközi politikával foglalkozó tanára, négy gyermek édesanyja. Könyvének a *Virágzás*⁵ címet adta, hogy azt érzékeltesse, ami pozitív: „hogy férfiak és nők természetüknél fogva különbözőek, és emiatt különböző tulajdonságokkal és adottságokkal rendelkeznek, amelyeket a társadalom és a politika javára kama-toztathatnak.”

5 Janne Haaland Matlárý, *Blütezeit. Feminismus im Wandel*. Sankt Ulrich Verlag, Augsburg, 2001.

A következő fejezetekben megvizsgáljuk ezeket a különbségeket, hogy felfedezzük emberi mivoltunk szépségét, amely kétféleképpen nyilvánul meg, és pontosan ezért képes kiegészülni és gazdagodni.

2. AZ ÉLET MINT VARÁZSKÉP: MIÉRT VAN SZÜKSÉGE EGYMÁSRA FÉRFINAK ÉS NŐNEK?

A varázsképekben van valami csodálatos: Egy és ugyanazon a képen – attól függően, hogy hogyan, milyen perspektívából nézzük – fiatal lányt vagy nagyorrú, öreg asszonyt, középkorú párt vagy mexikói férfit, fekete macskákat vagy fehér galambokat fedezhetünk fel. Ez a kettősség adja a varázsképek különlegességét.

Mivel emberként kétféle megjelenési formánk van, a valóság folyamatosan ilyen varázsképként jelenik meg: a férfi természet mást lát és keres, mint a női. Ha a két nem együttműködik, mindkettő kiegészül: az egyik megtanulja meglátni azt, amit a másik lát. Ettől az élet gazdagabb és érdekesebb lesz.

2.1 „Látok valamit, amit te nem látsz...” Példák a mindennapi életből

A mindennapi életből vett néhány példa megmutatja, hogy milyen nagy segítség, ha férfi és nő ismerik és elfogadják egymás különbözőségeit.

Helyes irány és lila házfal

Természetesen nem téved el minden nő, és nem minden férfi fantasztikus navigátor, de vannak tendenciák. Manfred Spitzer ulmi agykutató olyan laboratóriumi kísérletekről számol be, amelyekben felnőtteknek útvonalakat kellett megjegyezniük. A férfi kísérleti személyek

gyorsabban megtanulták az utat, és kevesebbet hibáztak. A nők utóbb több, az úton látott feltűnő részletre emlékeztek, mint pl. lila házfalra vagy óriás kólareklámra.

Manfred Spitzer így magyarázza az eredményt: A férfiak egyfajta átfogó belső tájékozódási képességgel rendelkeznek, melyre térbeli tájékozódásuk során támaszkodnak. A nők viszont idegrendszerüknek arra a képességére hagyatkoznak, hogy gyorsan összefüggéseket találnak, bizonyos pontokat megjegyezve tájékozódnak, és ebből következtetnek az irányra.

Hasonló eredményt mutat az a vizsgálat, melyet fiúk és lányok körében végeztek; nekik az volt a feladatuk, hogy csoportokban felderítsenek egy ismeretlen várost. A lányok a rendelkezésükre álló idő alatt a városnak egy kisebb részét derítették fel részletesen, sok mindent megismerve. A fiúk összevissza kóboroltak, így nagyobb területet derítettek fel, de azt nem ismerték meg igazán.

Ami itt a külvilágban tett felfedezőutaknál megmutatkozik, az az emberek közti beszélgetés „belső útjaira” is érvényes: a férfiak inkább hajlamosak nagy vonalakban gondolkodni, nagy távlatokat keresnek, miközben a nők inkább konkrétumokba kapaszkodnak: az általuk érzékelt arcokra, hangokra és hangulatokra hagyatkoznak. Általában a nők azok, akik – miközben teljesen a témára összpontosítanak – észreveszik, ha a beszélgetőtársak közül valakinek zsebkendőre van szüksége, vagy ki kell nyitni az ablakot, mert a vita hevében elhasználódott a levegő.

A másik kép, amely a férfi és női valóságérzékelés különbözőségét mutatja meg, egy svájci házaspártól, Barbara és Ben Jacobtól származik.

Folyosó és mosógép

Ők azt a módot, ahogyan egy férfi gondolkodik és érez, egy hosszú folyosóhoz hasonlítják, amilyen például egy szállodában van: jobbra és balra különböző ajtók ta-

lálhatók. Ezek jelképezik életünk különböző területeit, a munkát, a családot, a hobbit stb.

Ha kinyitjuk pl. a Munka feliratú ajtót, amögött más folyosók tárulnak fel további ajtókkal, pl. Munkatársak, Továbbképzés stb. Érthető, hogy ha egy férfi éppen az egyik folyosón tartózkodik, akkor más „helyiségek” kiesnek a látóteréből: a férfi természet mindig az adott dologra koncentrál, amiről éppen szó van, és rosszul tűri, ha egyszer csak más ajtók is kinyílnak, és párhuzamosan ott is cselekedni kell.

Ezzel szemben a női természetet inkább a mosógép-hez hasonlíthatjuk. A mosógép a különböző mosnivalókat ide-oda dobálja, forgatja, úgyhogy az egész úgy néz ki, mint egy formátlan gombolyag. De amikor vége van a mosásnak, minden darabot szépen egyenként ki lehet venni. „A nők egyszerre több szinten gondolkodnak, és nem feltétlenül lineárisan. Különösen a dolgozó anyáknak kell tudniuk egyidejűleg gyakran ezer dolgot figyelemmel kísérni, valószínűleg ezért rendezte ezt így Isten... Érzelem, ész és akarat mind a »mosnivaló« között van. A nehézség ebben az, hogy a férfiak egy beszélgetésben, vitában sosem tudják pontosan, hogy a nőből éppen mi tör elő, ha valamilyen probléma támad. A nő tengernyi gondolata egy férfi számára gyakran túl sok. Ez akkor válik világossá a beszélgetésből, amikor a férfi kisé idegesen felteszi a kérdést: mi köze *ennek* az egészhez? A nők három történetet is képesek párhuzamosan elmesélni, egyik gondolatról a másikra ugorva, anélkül, hogy elveszítenék a fonalat” (Barbara és Ben Jacob).

A folyosó és mosógép varázsképehez kapcsolódva szólnunk kell a „megszakításokról” is: mivel a férfi természet számára az adott „folyosón” való zavartalan előrehaladás számít, a férfiak általában csak akkor szakítják félbe a másikat, ha dühösek lesznek, vagy ha akadályozni akarják egymást. A nők pedig azért, mert ki akarják fe-

jezni érdeklődésüket – a már teli „mosógépbe” egy újabb darabot dobnak, s ezáltal érzékeltetik, hogy figyelnek. Világosan látszik, hogy ami az egyiknek mondhatni természetesen szükségeslet, az a másikat felidegesítheti. Ezzel eljutottunk egy következő kulcsfontosságú ponthoz.

Ami az egyiknek pihenés, az a másiknak stressz

Ha a dolgok rendben és jól mennek, hatékonyan és megfelelően zajlanak, a férfi egyre inkább ellazul. A nő akkor képes lazítani, ha tudja, hogy jó úton jár, még akkor is, ha közvetlenül nincs is eredménye. Ez sok hétköznapi helyzetben okozhat feszültséget. Például egy házasságban, mondjuk az éves nyaralás kapcsán. A férj az úti célhoz vezető 500 km-t a lehető leggyorsabban maga mögött akarja tudni, hogy minél több idő maradjon a nyaralásra. A feleség viszont szeretne néhány szép helyen megállni, egy kávé meginni és beszélgetni: hiszen nyaralunk. A férj ettől ideges lesz, időpocsékolásnak tartja az egészet.

Vagy nézzük a jól ismert bevásárlást: a férj végigmegy a Bevásárlódelután feliratú „folyosón”, és megpróbál minden szükségeset a lehető legjutányosabban beszerezni. A feleség egyik boltból a másikba megy, ezt-azt felpróbál, anélkül, hogy bármit is venne, s közben kikapcsolódik. A férj ingerülten így szól: „Azt mondtad, hogy sürgősen szükséged van valamire.” Mire a feleség: „Igen, de hát látod, hogy most éppen semmi nincs, ami jó lenne nekem.” A sok megfelelő ruhadarab láttán ez egy férfi számára teljesen abszurd válasz.

Az ilyen mindennapos példák általánosítva mutatják be a nemek különbözőségét. Ez alatt azt értjük, hogy természetesen előfordulhat, hogy egy nő vagy egy férfi azt mondja magáról: azt, amiről itt szó van, én nem így élem meg. De akkor is, ha egy nő sem csupán nő, mint Edith Stein mondja, és egy férfi sem csak férfi, hanem mind-

kettő hordoz magában férfi és női vonásokat, a mindennapi életben tipikus viselkedési módokkal találkozunk, amelyek mélyebben lévő struktúrákra engednek következtetni. Ezeket az alapvető vonásokat szeretnénk a következőkben bemutatni.

2.2. Egyformán értékes, de más – „tipikusan” férfi, „tipikusan” nő

A férfi és női identitásról szólva először azzal találkozunk, ami minden ember önazonosságát megalapozza és megerősíti: az önbecsüléssel.

A vezérfonal:

különböző hangsúlyok a férfi és a nő önbecsülésében

Mi az önbecsülés? Hogyan növekszik?

Az önbecsülés két alapvető forrásból táplálkozik, amely minden emberrel veleszületik mint adottság és vágy. Minden ember azt szeretné, hogy el- és befogadják, hogy bensőséges kapcsolatba kerüljön az életét meghatározó személyekkel; és növekedni szeretne független, egyszeri és megismételhetetlen személyiségként, akit elismernek. Bensőséges kötődés és belső függetlenség megfelelő arányban – ezek alakítják a személyiséget.

Az önbecsülés kora gyermekkorban alapozódik meg. Ha egy kisgyermek megéli, hogy őt egy erős, jóságos személy elfogadja, igent mond rá, akkor bizalommal fog tekinteni a számára egyelőre ismeretlen életre. A pszichoanalitikus Erik H. Erikson rámutat, hogy a gyermek természetből fogva vágyik arra, hogy az első vonatkoztatási személy rátekinthessen, és hogy válaszolhasson annak pillantására. Kollégája, Heinz Kohut az édesanya pillantását anyai ragyogásnak nevezi, amely a gyerekekben azt a

jóleső érzést kelti, hogy őt értékesnek tartják, elfogadják, és igent mondanak rá.

Az a biztonság, amelyet egy szerető és minket megerősítő felnőttben megélünk, egész életünkben önbecsülésünk alapja marad. A saját énünkbe vetett tökéletes bizalom az ember számára elérhetetlen. „Az az ember, aki önmagában bízik, mindig bizonytalan. Az az ember, aki úgy tűnik, hogy önmagában bízik, a lehető legbizonytalanabb, akit csak el lehet képzelni – mondja Kentenich atya –, hiszen teremtmények vagyunk.” Teremtménynek lenni azt jelenti, hogy korlátaink vannak. Az, hogy egy nálunk hatalmasabb valakihez gyermeki kapcsolat fűz minket, megadja a szükséges biztonságot, de a szükséges függetlenséget is az élet kiszámíthatatlanságától. Aki tudja, hogy őt egy nála hatalmasabb valaki hordozza, az megáll a lábán. Keresztény emberképünk lényege, hogy Isten gyermekei vagyunk, Aki teremtettségünk korlátaival együtt szeret és tisztel minket. „Hatalmat adott, hogy Isten gyermekei legyenek” (Jn 1,12).

Az önbecsülés a szükségletek, követelmények és emberek közti kapcsolatok állandó változásának van kitéve. Állandóan jeleket küldünk és fogadunk, hogy hogyan értékeljük önmagunkat. A férfi és a női természet különböző „szűrővel” rendelkezik, másképp értékeli ezeket a jeleket.

Női önbecsülés: Érték és sebezhetőség

A női természetet mélyen átszövi az, amit átél és érez, „a női természet mindig ösztönösen kapcsolatban van önmagával” (Josef Kentenich). Gyakran saját maga és mások legkisebb lelki rezdülését, a legcsekélyebb véleménykülönbséget, bántást, kétséget is érzékeli, legyenek azok vélték vagy valóságok. Ez állandó bizonytalanságot rejt magában, amely nem oldható azzal, hogy józanul végiggondoljuk a dolgokat.

Kentenich atya ennek érzékeltetésére a kör képét használja: a körlap felületének sok-sok pontja jelképezi mindazt, ami a női lelket állandóan mozgásban tartja. Ha egy nő úgy próbál úrrá lenni önmagán, hogy egyik „pontot” a másik után „feldolgozza”, sosem jut a végére. De ott van a kör középpontja. Az tart össze minden pontot. A kör középpontja jelképezi a meghatározó kapcsolatot. Ettől kerül minden a helyére.

„Másoknál otthon lenni”

Egy nő nem úgy talál magára, hogy elemzi önmagát, hanem sokkal inkább úgy, hogy rábízta magát a másokra. A női természetnek arra van szüksége, hogy a szeretetben találjon nyugalmat. Így stabil alapja lesz az önbizalmának, amely erőssé és terhelhetővé teszi őt. Ahhoz, hogy értékes titokként élhesse meg önmagát, már egy kicsi lánynak is szüksége van arra, hogy ilyen belső otthonra találjon a számára fontos személyekben. A titok a maga mélységében azt jelenti: „másoknál otthon lenni”⁶.

Antoine de Saint-Exupéry ezt írja: „Amikor kisfiú voltam, egy öreg házban laktam, amelyről az a történet járta, hogy kincset rejt. Igaz, soha senki nem talált rá, talán nem is kereste soha senki, de ettől az egész ház varázslatossá lett. Titkot rejtett a szíve mélyén.”

A női természetet ilyen házhoz hasonlíthatjuk: arra vágynak, hogy a benne rejlő kincset felfedezzék, hogy amiatt szeressék, és ne a teljesítményei miatt. Ugyanakkor állandóan megéli, hogy ez a kincs mennyire törékeny, és nem ritkán saját maga számára a legnagyobb

6 A filozófus Jörg Splett így magyarázza a Geheimnis – azaz titok – szó jelentését: a szó töve a Heim – jelentése: otthon –, míg a „Ge” előtag a felhalmozódásra, összegyülekezésre, sokaságra utal – pl. Gebirge = hegység, Getier = állatok serege/sokasága –, a -nis utótag pedig állapotot jelöl. Így a Ge-heim-nis szó mélyén rejlő jelentés: másoknál otthon lenni.

talány. Így egyszerre éli meg önmagát értékesnek és sebezhetőnek. „Természetéből adódóan a nő titok szeretne lenni” – mondja Kentenich atya. Egy nő mindkettőre vágyik: hogy felismerjék azt, ami benne értékes, s hogy óvják attól, ami megsebezheti.

A női önbecsülésnek ezt a titokzatos mélységét nem könnyű felderíteni. De vannak jelek, amelyek sejteni engedik, mennyire szükségük van a nőknek a belső támaszra, hogy identitásuk egészséges legyen.

A különleges „szélhámós-szindróma”

Egy ilyen jel a „szélhámós-szindróma”, ahogyan két amerikai pszichológusnő, Pauline Clance és Suzanne Imes elnevezte a hetvenes években. Munkájuk közben megfigyelték, hogy sok és nagyon is sikeres nő csalásnak vagy esetleg a véletlen művének tartotta saját teljesítményét, és az a félelem kínozza, hogy kudarcot vall és lelepleződik. Publikációjukra nyomasztóan sok reagálás érkezett nőktől, akik megerősítették ezt, az e témában tartott előadások iránti érdeklődés pedig a mai napig is tart – mondja a két szakember.

Vannak, akik ennek az életérzésnek az okát abban keresik, hogy a nőknek ma is jobban meg kell küzdeniük a szakmai elismerésért, mint a férfiaknak. De az okok bizonyára mélyebben találhatóak. Gertrud Höhler szerint, aki csúcspozícióban dolgozó férfiak és nők menedzsment-tanácsadója volt, a férfiak a következőképpen közelítenek a csúcsteljesítményt kívánó szituációkhoz: a teljesítmény egyenlő a munka és az idő szorzatával, tehát kiszámítható. Teljesen azonosulnak a feladattal, és mindent elfelejtenek maguk körül (lásd: „Folyosó”). Gertrud Höhler lényegre törően úgy fogalmaz, hogy a férfiak azt a mondást tartják szem előtt, amely szerint „élni később is ráérünk – s ha ez sohasem történik meg, akkor is elégedettek”. A nők viszont képtelenek az életet ilyen módon

szemlélni, mert benne élnek az élet szövevényében. Megérik, hogy a siker gyakran mennyire törékeny, és minden eredményben már a bukás kockázatát sejtik. Ez hatalmas lelki feszültséget jelent, s azt az érzetet kelti, hogy a siker sok olyan kiszámíthatatlan tényezőből áll össze, amelyek holnap már az ellenkezőjéhez vezethetnek.

Ahhoz, hogy a női természet nyugodtan, önbizalommal reagáljon a csúcsteljesítményt kívánó helyzetekre, szilárd belső tartásra van szüksége. Önbecsülésének saját bensőjéből kell táplálkoznia, és nem a teljesítményéből.

A megálláshoz kötődésre van szükség

Egy további jel, amely a női önbecsülés sajátságos voltát bizonyítja, hogy sok nő nem képes megállni.

Egy nővel foglalkozó terapeuta meséli, hogy azok a nők, akik elvesztették belső érzékelésüket, állandó belső ténykedésbe menekülnek. Nagyon nehezükre esik, hogy kiszálljanak a „mókuserékből” és kikapcsoljanak. A férfiak inkább képesek a „Munkahelyi stressz” folyosó „ajtáját” becsukni, és valamilyen kikapcsolódás felé fordulni, vagy egyszerűen semmit tenni és gondolkodni. A nők ez ilyen mértékben nem sikerül. Ha kívülről nézve nyugalom is van, belül sok minden zajlik. Ahhoz, hogy egy nő összeszedetté váljon, napja, élete, lelke pedig nyugodttá, át kell élnie, hogy egy biztos kapcsolatban elfogadják mindazzal együtt, ami őt belsőleg foglalkoztatja.

A kultúrkritikus Naomi Wolf 2009 decemberében megjelent cikkének címe: *Hogyan teszük tönkre magukat a nők?* Ebben bemutatja, hogy a nyugati társadalmak teljesítménykényszere „folytonos belső nyugtalanságot” vált ki a nőkből. „A nyugati feminizmus jelszava – »mindig többet« – ellentmondáshoz vezetett. Kis és nagy lányaink nem tudnak megpihenni. Új, nyugaton napvilágot látott adatokból megérthetjük, nem szükségszerű, hogy olyan lánynemzedéket neveltünk fel, amely önbecsülést

és önbizalmat áraszt magából – írja. – Olyan lányokat nevelünk, akik kifejezetten kemények önmagukhoz – akik saját magukkal szembeni elvárásaikat hihetetlenül, sőt kegyetlenül magasra helyezik –, és akik nem engedélyeznek maguknak megállást és elégedettséget.”⁷

Az ilyen megfigyelések azt mutatják, hogy egy nő olyan mértékben tesz szert önbizalomra, azaz olyan mértékben érzi értékesnek önmagát, amilyen mértékben biztonságban érzi magát a számára meghatározó kapcsolatban, amely újra és újra érintkezésbe hozza őt a szíve mélyén rejlő titokkal.

A férfi önértékelésében máshol vannak a hangsúlyok.

Férfiúi önbecsülés: megbecsülve egy nagyobb hatalom szolgálatában

A férfinak is tudnia kell gyermeki módon bízni egy nála nagyobb hatalomban ahhoz, hogy egészségesen kibontakozhasson. Kentenich atya újra és újra hangsúlyozza: „Senki sem lehet teljesen és tökéletesen férfi, senki nem állhat meg, mint szikla a tengerben, ha létének gyökerei nem hatolnak egyre mélyebben Isten atyai szívébe.” De ez a gyermekség már a kicsi fiúnál sajátosan mutatkozik meg: nagyon hamar az erejét akarja bizonyítani.

Külső kapaszkodó

A neurobiológus Gerald Hüther szerint a fiúknak általában több külső kapaszkodóra van szükségük. Nagyon fontos számukra, hogy jelentőségre tegyenek szert, elismerésre találjanak, fontosak legyenek, tartozzanak valahová. Ez bizonyára olyan szükséglet, amelyet minden ember magában hordoz, tehát a kislányok is. De ők – mondja Hüther – ezt a kapaszkodót inkább belül találják meg, ahogyan ezt az imént a nőket szemügyre véve lát-

7 A teljes cikket lásd www.welt.de/themen/Naomi+Wolf

tuk. Ezzel szemben a fiúk a támaszt inkább kívül keresik, mindenütt, ahol kisfiúként van mibe kapaszkodni, van mire támaszkodni, van mit megragadni, ahol erejüket használhatják: hatalmas méretű és egészen különleges dolgokra képes gépek, pl. markolók, tűzoltó- és rendőrautók, nagy repülők, hajók és régebben természetesen különösen tankok, ágyúk és lőfegyverek között. És persze nagy példaképek között (pl. kicsit idősebb óvodástársak), akik már sokkal jobban tudják, hogy mi fontos az életben, és akiknek senki nem mer ellentmondani, nem beszélve azokról, akik veréssel fenyegetőznek. A „magad ura” viselkedés onnan ered, hogy a fiúk megélik, hogy erő kifejtéssel jelentőségre lehet szert tenni. Ez egész életükben meghatározó marad.

Egy férfi spontán meghatározása szerint a férfi önbecsülése azt jelenti, hogy bízik abban, hogy képes a kihívásoknak megfelelni. Ez a vonás határozza meg az emberi önbecsülés alapját: az Istennel való kapcsolatot is.

Saját értékes mivoltunk elfogadása

Markus Hofer, aki egy férfiakkal foglalkozó tanácsadó irodát vezet Vorarlbergben, úgy fogalmaz, hogy a férfiak önmaguk értékes mivoltát is jobban elfogadják, ha van egy felsőbb hatalom, amelyet tisztelhetnek. A férfi akkor éli meg magát értékesnek, ha el tudja hinni, hogy mögötte egy nála nagyobb hatalom áll, amely őt magához felemeli.

Egy kisfiú mérgesen érkezik haza a gyermek-istentiszteletről, mert olyan éneket kellett énekelnie, amelyhez semmi kedve nem volt, hiszen az van benne, hogy „Jézus napsugara akarok lenni” – mondja. Arra a kérdésre, hogy mi ebben olyan szörnyű, ezt válaszolja: Én nem napsugár akarok lenni! Én kamionsofőr akarok lenni!

A férfiak önbecsülése nem annyira a létből táplálkozik, sokkal inkább az aktív ténykedésből. Ez már a kisfi-

úknál is így van. Aki teljesít, az valaki; aki nem alkot semmit, az csődöt mondott. Norbert Bolz, médiaszakértő egy interjúban a büszkeséget és a megbecsülést a férfiúi önbizalom tipikus fokmérőjének nevezi.

Védtelenül, ugyanakkor megbecsülve

Egy nőnek az rombolja le az önbecsülését, hogy önmagát gyöngének megtapasztalva attól fél, hogy a számára fontos személyek kevésbé fogják szeretni, szélsőséges esetben talán el is hagyják őt. A férfi sebezhető pontja az attól való félelem, hogy hibái miatt megvetik és senkinek nézik. A férfi gyöngeségében nem arra vágyik, hogy hibájával szembesítsék, hanem pontosan ilyen esetekben szeretné átélni, hogy tisztelik őt.

Reinhard Mey⁸ egyik dalában köszönetet mond feleségének azért, hogy a mindennapok viharaiiban a „vállára borulhat”, és eközben „védtelen lehet”. Ha egy férfi gyengeségében egyszerre éli meg, hogy védtelen, mégis tisztelik, akkor önbecsülése erős és teherbíró lesz. John Gray, amerikai terapeuta szerint egy férfinak különösen akkor van szüksége felesége szeretetére, amikor hibázott, s ez kínos neki, ezt sajnálja vagy szégyelli. A legnagyobb megaláztatást az jelenti számára, ha felesége érezteti vele hibáját ahelyett, hogy újra megajándékozná nagyrabecsülésével. A férfiaknak gyakran azért esik nehezükre egy nagy hibáért bocsánatot kérni, mert attól félnek, hogy megtagadják tőlük a bocsánatot. Túlságosan fájdalmas dolog a számukra, hogy beismerjék: csődöt mondtak.

A Bibliában szépen megfigyelhető, hogy Jézus ezen az érzékeny ponton mennyire másként bánik a férfiakkal, mint a nőkkel. Ennek egyik tipikus esete Jézus találkozása Péterrel, miután Péter elárulta őt (Jn 21,15). Jézus egy szóval sem említi Péter szégyenletes kudarcát, hanem

8 Német dalénekes (1942-)

kérdésével háromszor is kifejezi, hogy Péter hűsége most is ugyanolyan sokat jelent számára, mint korábban: „Jobban szeretsz-e engem, mint ezek?” Az apostol válaszára nem együttérző szavakkal reagál, amelyek Péterben újra felkavarnák a megalázottság érzését. Ehelyett bizalmát azáltal mutatja ki, hogy egy különleges feladattal bízta meg: a fiatal egyház élére állítja Pétert.

A lovagiasság mint megzabolázott erő

A férfi önbecsülése attól lesz erős, hogy megtapasztalja: egy nála hatalmasabb valaki hisz benne, annak szüksége van őrá, s ebben a gyengeségei sem jelentenek akadályt.

Az amerikai férfimozgalom úttörője, az író Robert Bly a király és a harcos képével mutatja be, hogyan gyökerezik ebben az öntudatos férfiasság. Minden férfiban lakik egy harcos, aki küzdeni akar. Ha a férfinak van „királya”, akire teljesen rábízta magát, s akinek a szolgálatában áll, akkor férfiassága kiteljesedik. Ha nincs, akkor ez a belső harcos eltorzul, a férfiasság rombolóvá, önkényeskedővé válik.

Ezt a felszabadult, érett férfiasságot, amely egy nála nagyobb hatalom szolgálatában értékesnek éli meg magát, nevezi Kentenich atya lovagiasságnak. Mindkét vonást látja benne: a gyermeki kötődést a „királyhoz”, a nagyobb hatalomhoz – végső soron Istenhez – és a határozott, harcos fellépést az emberek, a világ előtt. A lovag védelmez, a lovag óv, a lovag biztonságot nyújt. Eközben olyan finom érzékelő-képességre tesz szert, mely nem alacsonyabb rendű a női érzékelésnél, mégis más.

Lehetséges, hogy napjainkban más képpel jobban vissza lehet adni ezt a lelki folyamatot, de a lovagiasságra való hajlam ma is megmutatkozik, már az egészen kicsi fiúknál is. Egy fiatal édesanya mesélte, hogy férje, Karl, hosszabb időre elutazott. Négy és fél éves fia észrevette, hogy a mamának nagyon hiányzik a papa. Egy na-

pon leült anyja mellé az apja székére, és csendben várt. Az édesanya nem igazán értette, mit akar ez jelenteni. Egy idő múlva kisleány a következőt kérte tőle: „Anya, kérlek, szólíts *Karl*nak.” Ezzel a következőt akarta mondani: ne aggódj, van férfi a háznál.

A lovagiasságban a férfi önbecsülésének egy további összetevője is felfedezhető: saját személyiségének egyfajta fölemelése. Allan Guggenbühl, a zürichi egyetem professzora, pszichoterapeuta a következő példát meséli: „Nemrég leadta dolgozatát egy egyetemista. Munkája jól sikerült – ezt egyébként ritkán lehetett elmondani róla –, mire azt mondta: Tudja, ez készülő filozófiai művem első fejezete. A végén még a szerzői jogok logóját is feltüntette, és így szólt: Nyugodtan idézhet tőlem.” Allan Guggenbühl ezzel a példával világosan érzékelteti, milyen fontos a férfi önbecsülése szempontjából, hogy önmagát grandiózus összefüggésekben lássa. „Észrevettem, hogy pl. Svájcban a mozdonyvezetők nem egyszerűen csak egy utasokkal teli vonatot vezetnek, hanem a Svájci Szövetségi Vasutak részének érzik magukat. Az egész vasúti rendszer működését képesek fenntartani... Ebből az is következik, hogy egy férfi számára a foglalkozása mintha belépő lenne egy grandiózus térbe. Akár bankban dolgozik, akár oktatásban vagy kutatásban vesz részt, mintegy magasabb dimenzióba emelkedik, voltaképpen foglalkozása pedig háttérbe szorul. Ez a grandiózus föl-emeltetés nagyon fontos motiváció. Sok férfi azért dolgozik, mert az az érzése, hogy tesz valamit a civilizációért vagy a családjáért.”⁹

9 Guggenbühl professzor előadása, valamint további anyagok, lásd 1. Europäische Väterkonferenz, Wien 2004 (<http://www.bmsk.gv.at/cms/site/attachments/1/6/0/CH0184/CMS1229354807138/vaeterkonf-orange.pdf>)

Amiről itt szó van, azt Kentenich atya is figyelembe vette a hitélet terén. Kijelöl egy utat, amelyet eszközhasználásosságnak nevez. Ő maga így ír erről: „Kevéske erőnk, tehetetlenségünk egyesülni akar a mester mindenhatóságával”, Istennel. Ezzel magasabb dimenzióba emeljük saját erőnket, de saját horizontunkat is: ha életünk mégoly szűk keretek között zajlik is, mégis Isten országának építését szolgálja itt és most.

Kulcsfontosságú felismerés

A női önbecsülés növekedését inkább az elfogadás és a szeretet megtapasztalása segíti elő. A férfi önbecsülése szempontjából fontosabb, hogy tiszteljék és hasznát vegyék. A női identitás inkább a létben gyökerezik – egy kapcsolatban titoknak lenni, másoknál otthon lenni. A férfi identitást inkább a cselekvés erősíti, az, hogy egy nagyobb hatalom eszközeként egy új világ szolgálatában áll.

Az önbecsülésnek ez a kettős vezérfonala mindent átszö, amelyre a következőkben „tipikusan” férfi ill. tipikusan női vonásként tekintünk. Itt újra fel kell hívnunk a figyelmet a „tipikus” szó jelentésére: általános vonásokról van szó, amelyek az egyes emberekre különböző mértékben jellemzőek.

Kentenich atya négy olyan területet nevez meg, amelyben különbségek mutatkoznak, s amelyben így lehetőség van arra, hogy egymást kiegészítsük.

Férfi és nő – a kiegészítésben rejlő erő

Kentenich atya szójátékával élve a két nem különbözik gondolkodásban (Denken) és irányításban (Lenken), önelajándékozásban (Sich-Verschenken) és elmélyülésben (Sich-Versenken).

Vizsgáljuk meg közelebbről ezt a négy területet!

Egymást kiegészítő gondolkodásmódok: nyíl és kör

Kentenich atya a férfi és női gondolkodás közti különbséget két képpel szemlélteti. A nő körkörösen gondolkodik. Ez „ösztönös gondolkodás”, „szemlélés”, amely mélyebb összefüggéseket képes megragadni. A női gondolkodásnak „körkörös logikája” van. A „női logikát” gyakran lekicsinylő értelemben használják. Azt értik alatta, hogy a nők nem képesek világosan gondolkodni. Kentenich atya szerint azonban a női gondolkodás nem logikátlan, pláne nem kusza, hanem prelogikus. Megelőzi a logikus érvelést, mélyrehatóbb és átfogóbb.

A férfi gondolkodást Kentenich atya ezzel szemben egy nyílhoz hasonlítja: „A férfi típust a nyíllal, a nőit az önmagába visszatérő vonallal jellemezhetjük.”

Egy asszony így ír erről a tapasztalatáról: „A férjem lelkesen előadja egy ötletét - nekem először meg kell barátkoznom vele... Különböző a tempónk.”

Nyílsebes – körkörös

A férfi gondolkodása ihletett, előre törekszik, célja a haladás, a kézzel fogható eredmények. Kentenich atya „véges logikáról” beszél, melynek alapja: ami elképzelhető, az meg is valósítható. Nyílsebesen működik, előbbre viszi az emberiséget, ugyanakkor időről időre túllő a célon. Így egyfajta „fokozás-játék” (Gerhard Schulze) kezdődik, amely egyre gyorsabban, egyre magasabbra, egyre távolabbra száguld: „Az autók egyre gyorsabbak lesznek, a mobiltelefonok fényképezni tudnak, az internet a világ összes információját behozza a nappalinkba, és a borotva önmagát tisztítja” (Jan Schmid). Így egyre gyakrabban átéljük, hogy átléptük a határt: életünk nem könnyebb lesz, hanem bonyolultabb, mert az, aminek tegnap még urai voltunk, ma már idejétmúlt, s valami újabb van helyette. De mindenekelőtt megfelekedzünk a döntő kérdésről: szabad-e mindent, amit lehet?

Ugyanakkor ha a férfi gondolkodás találkozik a nőivel, hasonló dolog történik, mint amikor egy kő körül karikákat rajzol a víz: a nő elkezd körbejárni a gondolatot, felméri a helyzetet, érzékeli a rejtett összefüggéseket, de időre van szüksége, hogy tisztán lásson. Ha a női gondolkodás még nem torzult el, akkor általában megérzi, hogy mi az egészséges, mi a helyes. Ráérez az összefüggésekre – mondja Kentenich atya.

Vegyük például azt a helyzetet, amikor a gyerek rossz jegyet hoz az iskolából. Az apa érzékeli, hogy baj van, és azonnal rendet akar tenni: szabadidős tevékenységek törölve, elő a korrepetálással... Az anya gyakran ösztönösen megérzi, hogy a rossz jegy mögött valami más rejlik, amit nem lehet több tanulással megoldani. És türelmesen próbálja felderíteni a problémát, hogy valódi megoldást találjon rá, még ha az több időt is vesz igénybe. Ami a társadalmi felelősséget illeti, ott is gyakran a nők azok, akik felteszik a kérdést: hová vezet ez vagy az a terv, milyen következményei lesznek ennek vagy annak? Az, hogy kockázatos spekulációval nagy valószínűséggel nagy nyereségre lehet szert tenni, nem elegendő ok arra, hogy meg is tegyünk. Az, hogy egy haldoklót a modern orvostudomány eszközeivel életben tarthatunk, nem azt jelenti, hogy minden esetben ez a helyes megoldás. Ha a férfi gondolkodás, amely sebes, mint a nyíl, ilyen módon kiegészül, akkor az élet nem sérül, hanem kivirul. Ez fordítva is igaz: a női gondolkodásnak szüksége van a „nyílna”, nehogy megrekedjen a dolgok körbejárásánál, hanem bátran döntsön, és továbbléljen.

Egy asszony mesélte, hogy hónapokon keresztül mérlegelte, vajon családjá mellett megengedheti-e magának, hogy másoddiplomát szerezzen. „Egyik este a férjem megjelent a kitöltenivaló papírokkal, és azt mondta: holnap lejár a jelentkezési határidő. Jelentkezzz!” Amit ez az asszony hosszas mérlegelés után sem tartott lehetsé-

gesnek, sikerült. Időközben sikeresen levizsgázott, s mivel már a gyerekei is önállóbbak, megint munkába állhat.

Hegyes, mint a nyíl – ösztönös

A férfi gondolkodás hegyes, mint a nyíl, tényeket és érveket gyűjt, és levonja a megfelelő következtetéseket. „A férfi a dolgokat egymás után látja” (Josef Kentenich). Érveket és tényeket jól meg lehet fogalmazni, és jól meg lehet vitatni. Ha nincsenek logikus ellenérvék, a képviselt álláspont megtámadhatatlannak tűnik. A legtöbb vita, amely ma a társadalomban zajlik, e szerint a logika szerint folyik. A női gondolkodás ilyenkor gyakran alulmarad, mert ösztönösen működik. „Az intuíció szemlélést jelent... A nő a dolgokat egymás mellett látja... Egyszerre van előtte az egész” (Josef Kentenich). Ez egyfajta „végtelenített logika” (Josef Kentenich), amely mindig többre törekszik, mint ami közvetlenül hasznos és megtehető. A dolgok mélyén rejlő értelmet, szeretetet, kapcsolatot akarja kitapintani.

A férfi gondolkodása problémamegoldásra specializálódott, a nő ezzel szemben „vállalja a problémát” (Gertrud Höhler). Ez azt jelenti, hogy a nő magával viszi a kérdéseit, „forgatja őket a szívében”, úgy, ahogyan a Szűzanyáról szoktuk mondani. Így gyakran meglepően jó válaszokat talál. Walter Trobisch – maga is gyakorlott házassági tanácsadó – mesélte, hogy fontos döntések előtt néha órákon vagy napokon keresztül mérlegelt, mégsem látott tisztán. „Aztán egyik nap belépett a szobába a feleségem szemében a megvilágosodás csillogásával, és azt mondta: »Tudod, mit teszünk? Ezt és ezt fogjuk tenni...« Majd’ harmincéves házasságunk alatt még sohasem fordult elő, hogy nagyot tévedett volna.”

A társadalomban szükségünk van a férfi gondolkodásmódra, hogy a politika és a gazdaság vagy a társadalom különböző területeinek bonyolult napi folyamatai

egyáltalán működjenek. De ahhoz, hogy ez a gondolkodásmód termékeny legyen, szükséges, hogy a női gondolkodásmódra támaszkodjon. „Ha egy férfi a világtörténelem során bármikor gyökeresen, nem (csak) külső tevékenységében megújul, az mindig úgy történik, hogy az életet a nő szemszögéből szemléli, és úgy veti bele magát az élet tengerébe” – idézi Kentenich atya a spanyol politikai filozófus Donoso Cortés-t, s hozzáteszi: „Itt nő alatt ne individuumot, hanem női princípiumot értsenek, s férfi alatt se individuumot, hanem férfi princípiumot.”

Ez az egymást kiegészítő kétfajta gondolkodásmód biztosítja társadalmunk jövőjét. De nem csak gondolkodásunkban, hanem vezetési stílusunkban is kiegészíthetjük egymást.

Egymást kiegészítő vezetési stílusok: fej és szív

„Azt hiszem, fogalmazhatok így: a férfi a fejével vezet, a nő a szívével, de a kettő összetartozik. Nem mondhatják, hogy oldja meg a férfi egyedül a feladatot. A fejhez a szív is hozzátartozik” (Josef Kentenich).

Kentenich atya megkülönbözteti a női irányítást – amely inkább belülről fakad – a férfi vezetéstől, amely inkább kívülről, felülről jön. Vizsgáljuk meg itt is a kiegészítésből adódó többletet néhány szópár segítségével.

Csúcspozíció – a szív legmélye

Már maga a „csúcspozíció” fogalma is férfias fogalom, az egész rendszernek a „fejére” utal. Már a kisfiúk is szívesen játszanak csapatjátékokat, ahol van egy főnök, és lehet valamit nyerni. Legtöbbször létezik egy világosan meghatározott hierarchia és feladatmegosztás (pl. a futballban). Egy kívülálló gyorsan meg tudja állapítani, hogy ki a vezető.

Így van ez a férfi többségű vezetői teamekben is. „A férfiak mindig a főnököt szólítják meg. Tudják: ha ő meghallgatja őket, a többiek is figyelnek majd rájuk” – mondja Marion Knaths, vállalkozási tanácsadó.

A férfi vezető „az egész rendszer fejeként” vezetési stílusával mindig egy „magasabb rend” megtestesítője, megköveteli a szabályok betartását, felelősségre von, látja az egészet. Ez biztosságot ad. Amit a férfi önbecsüléséről szólva másik dimenzióként említettünk, itt újra megmutatkozik: a férfi önmagát egy átfogó rend hordozójának tekinti, és eszerint is cselekszik. Az a feladata, hogy hivatalát, funkcióját képviselje. Ebből következően a vezetői pozíció státuszszimbólumai, beleértve a nagyobb autót is, nem egyszerűen nagyizolás a férfi számára, ahogyan néhány nő gondolja. Hanem tartozékok, mint egy állami látogatásnál a protokoll.

Ez a „hivatali” tekintély, amely férfi vezetőknél fokozottabban előtérbe kerül, megkönnyíti a többiek – különösen a többi férfi – számára, hogy alávéssék magukat a vezetőnek. Mert „a férfi szívesen meghajol a rend előtt. De nem mindig, és különösen nem hosszútávon, egy ember előtt” – mondja Kentenich atya.

Így az is világossá válik, hogy miért nehezebb a férfiaknak, hogy alávéssék magukat egy tipikusan női vezetői stílussal rendelkező nőnek: a nők egy hálózat erős középpontjaként vezetnek. Kevésbé érdekli őket a hivatali tekintély, amelyet olykor még tehernek is éreznek. Fontosabb nekik a személyes befolyás, és arra törekszenek, hogy lehetőleg az összes szálát közvetlenül a kezükben tartsák. Ezért vannak be lehetőleg sokakat a felelősségbe, sőt olykor még a bizalmukba is. A férfi vezetéssel összehasonlítva ez nagyobb közvetlenséget jelent, de ezzel együtt nagyobb kiszámíthatatlanságot és kevesebb támaszt is. Hiszen a „magasabb rend” nem érzékelhető

olyan világosan. Így az a benyomásunk támadhat, hogy a nő nem is vezet jól. Pedig csak másképp vezet.

Frances Hesselbein, aki sok éven keresztül a női cserkészlet ügyvezető elnöke volt, ma pedig az USA vezérkari főnökének tanácsadója, ezt a vezetési stílust a kör vagy egy középponttal rendelkező háló képén keresztül mutatja be. A vezető itt nem legfelül áll, hanem középen. „A hálóban a vezető személy inkább az egésznek a szíve, mint a feje” – mondja.

A férfi és a női vezetési stílusban máshol vannak a hangsúlyok. A vezetés akkor lesz zseniális, ha sikerül a kettő erősségeit úgy összekapcsolni, hogy kiegészítsék egymást.

Kockázatvállalás – életközelség

Akinek inkább a magasabb rend lebeg a szeme előtt, mint maga az élet, az általában könnyebben vállalja a kockázatot, a felelősséget. Mit neki egy rossz befektetés vagy egy törött kar világtörténelmi távlatokban – amíg mindkettőt a saját bőrén meg nem tapasztalja.

Egy tábori hét búcsúestjén a táborozók eljátszottak egy jelenetet, amelyben sorban egymás után kilenc fiú kerül orvoshoz. Többen gipszelésre szorulnak, némelyeknek más sérülései vannak. Az orvos megkérdezi: ebben a táborban terroristákat képeztek ki? A jelenetben játszó fiúk a hét folyamán valóban elszenvedték ezeket a sérüléseket. Egy lánytáborban ennyi baj nem fordulhatott volna elő. Férfi vezetők nem egyszerűen több kockázatot engednek vállalni a fiúknak, hanem biztatnak is a kalandokra.

Ugyanez érvényes a politikára és a gazdaságra is. Az újságíró Bettina Weiguny a rotterdami Erasmus Egyetem egy tanulmányára hivatkozva állítja, hogy a férfiak merészebbek. Úgy ugranak bele „banki ügyletekbe, ahogy az ejtőernyős kiugrik a repülőgépből. A pénzkereseti lehe-

tőség gondolata megbizsergeti őket.” A nők józanabban és óvatosabban fognak új dolgokba. „Inkább biztosra mennek. Kis hitel, kis zsemle, kis nyereség... A nők már az első banki tárgyaláson megkérdezik, hogy mi történik, ha nem valósul meg az elképzelésük. A nők realisták.”

Gertrud Höhler ebben az összefüggésben arra emlékeztet, hogy a nők az óvatos befektetők („safe investor”), a férfiak pedig a nagy kockázatot vállaló játékosok („high risk gambler”). Aztán hozzáteszi: „Próbáljon meg csak valaki rávenni egy »high risk gambler«-t, hogy a bölcső mellett üljön, és várjon, míg a gyermek elalszik” (Gertrud Höhler).

Ez a gondolat segít észrevennünk a férfi vezető korlátait és a női vezető erősségét. A nő tud várni, tud időt hagyni. Életközelsége olykor túlságosan is óvatossá teszi. De ennek vannak előnyei is. Azon vállalkozások eredményei és nyereségessége, amelyekben a vezetők legalább egyharmada nő, gyakran tartósabbak, ezek a vállalkozások általában kevésbé hajlamosak a korrupcióra¹⁰. A női vezetési stílus erőssége ott mutatkozik meg, ahol az emberi élet támogatásra szorul. Sok esetben a vezetés abban áll, hogy a vezető háttérbe vonul, a gyengébb tempójához igazítja a sajátját, ugyanakkor „mögötte áll”, s ezáltal lassan, de folyamatosan támogatja. Ez érvényes gyerekekre, betegségben szenvedő vagy nehéz helyzetben lévő emberekre, idősekre.

Társadalmunknak mindkettőre szüksége van: szüksége van olyan vezetőkre, akik kockáztatnak, akik vállalják a felelősséget, akik előre törnek, hogy előbbre vigyék a társadalmat; és szüksége van olyan vezetőkre is, akik figyelnek arra, hogy eközben a gyengébbek ne maradjanak le, hogy a társadalomnak mint egésznek legyen jövője.

10 A Catalyst és McKinsey nevű szervezetek 2007-es felmérései szerint

Szembeszállni – végigvinni

Valami fejének lenni – ez azt is jelenti, hogy a férfi vezető támadás esetén olykor szembeszáll. Szélsőséges esetben akár fejjel is mehet a falnak.

Itt újra megmutatkozik a férfiúi identitás kulcsfontosságú értéke, a függetlenség. Ez teszi lehetővé, hogy a férfi egyfajta rendíthetlenséggel és bizonyossággal képviselje álláspontját, ideális esetben ez készteti arra, hogy „szent” haraggal (mely az agresszivitás pozitív megjelenési formája) harcoljon veszélyben lévő javakért, értékekért, s ráadásul mindezt bizonyos higgadtsággal tegye. Egy asszony elmesélte, milyen sokat jelent neki az, hogy férje kamaszodó gyerekeikkel nyugodt és laza tud lenni, képes keményen vitatkozni, ellenérveket meghallgatni, egy becsapott ajtót elviselni, tovább egyezkedni, megegyezésre jutni, s aztán ügyelni, hogy a megállapodást betartják-e. Ez engem kikészítene, neki meg kimondottan örömet okoz a küzdelem – tette hozzá. Ez nem azt jelenti, hogy a nők gyengébbek, mint a férfiak. Az ő erősségük másban van.

A női és a férfi erő sajátossága megmutatkozik testi adottságaikban: a férfiak izmosabbak, könnyebben neki-rugaszkodnak, gyorsabban kapnak új erőre, robusztusabbak. Kentenich atya egyszer így fogalmazott: a férfinél minden kifelé irányul, ami előre törekvésre, hódításra utal. Pontosan ezért jellemző rájuk a szembeszállás és a kockázatvállalás.

A női test törékenyebb, s másfajta erő lakozik benne: a leendő édesanya kilenc hónapig hordja gyermekét. Kihordani, hordozni: ez lelki értelemben is női erősség. A nők jobban bírják a hosszan tartó és szélsőséges testi és lelki megterhelést, jobban megbirkóznak a nehéz helyzetekkel. Alapítónk szerint egy nő kis dolgokban könnyen elbizonytalanodik, de sorscsapások között hihetetlenül teherbírónak bizonyul.

A nőknek megvan a képességük arra, hogy nehéz döntéseket hozzanak. Amikor az Apple Computer nevű cégnek a gazdasági válság miatt sok munkatársától meg kellett válnia, ezt a kényes feladatot egy nőre, az akkori személyzeti igazgatóra, Debbie Biondolillora bízta. Ő végrehajtotta az elbocsátásokat, de gondoskodott róla, hogy senki ne kerüljön az utcára. Egy munkatársa így nyilatkozott róla: „Még soha nem láttam senkit úgy cselekedni, ahogyan ő tette. Egyszerűen emberként viselkedett.”

Ez a terhelhetőség akkor fejlődik ki egy nőben, ha tudja, hogy egy nála erősebb valaki hordozza. Ez pedig újra csak a férfi vezető erőssége. Egyik a másik nélkül tehát nem létezhet, s mindkettő tanulhat a másiktól.

A harmadik terület:

Kiegészítjük egymást az önelajándékozásban: Én és Te

Markus Hofer mesélte, hogy egy rendkívül elkeseredett asszony a következőt kérdezte tőle mint a férfiakkal foglalkozó tanácsadó iroda vezetőjétől: „Hofer úr, a férjem képes órákon keresztül csendben ülni, és nekem fogalmam sincs, hogy közben mire gondol. Mondja már meg, mire gondol?!”

Hofer spontán válasza ez volt: „Semmire!” És ezt meg is magyarázta: „Tényleg azt gondolom, hogy mi, férfiak készenléti állapotra állítjuk az agyunkat, amikor lazítunk. Tényleg tudunk úgy ülni hosszabb időn át, hogy legalábbis semmi lényegesre nem gondolunk. De az asszonyt is meg tudom érteni. Hosszasan ül néma férje mellett, s azon gondolkodik, hogy mire gondolhat a férje, miközben az semmire sem gondol.”

Amit az imént felvázoltunk, az férfi és nő kapcsolatának egyik alapproblémája.

Hallgatni – beszélni

A férfi számára az otthoni ellazulás kifejezése lehet, hogy végre nem kell semmit gondolni és mondani. A férfiak, ha maguk között vannak, hosszú ideig tudnak szótlanul hódolni a hobbijuknak, s közben jól érzik magukat. A nő számára viszont a mély kapcsolat kifejezése az, hogy a szeretett személyt mindenbe bevonja, ami őt foglalkoztatja. A férfi hallgatása számára azt jelenti, hogy az bezárkózik, nem akar beszélni az érzéseiről. Robert Bly férfiak között végzett munkája során a következőket tapasztalta: „A férfiak úgy érzik, hogy férjként nem felelnek meg, hogy kevesek, mivel feleségük mindig több beszélgetésre vágyik, s azt várja, hogy többet beszéljenek mélyebb érzéseikről. Holott a férfiak nem elrejtőznek, hanem nem ismerik mélyebb érzéseiket.”

Ezért egy férfi másképp reagál a személyes problémákra, mint egy nő. Egy férfi meséli: „Ha nem érzem jól magam vagy boldogtalan vagyok, legszívesebben lent barkácsolok a pincében. Attól jobban leszek. Az ilyen pillanatokban az a legszörnyűbb számomra, ha a feleségem azt mondja: valami van veled, mondd meg, mi bajod.”

Egy fiatalember meséli: „Ha a nőknek valamilyen kapcsolati problémájuk van, felhívják a barátnőjüket, két órát mesélnek róla, leteszik a telefont, felhívják a következő barátnőjüket, s újra elmondják két órában ugyanazt. Ezt meglehetősen nevetségesnek találom. A nőket ez bizonyára szórakoztatja. Ők egyszerűen érzelmesebbek és beszédesebbek.”

Egy asszony mesélte, hogy amikor férje váratlanul megtudta, hogy súlyos rákos beteg, hazajött, elmondta neki, aztán azonnal újra elment, hogy a család számára szükséges dolgokat elrendezze. Ilyen módon dolgozta fel a megrázkódtatást, miközben felesége sírva felhívta a nővérét. A férfiak gyakran könnyebben dolgozzák fel a ne-

hézséget, ha először egyedül lehetnek, a nők pedig, ha nem hagyják őket magukra, hanem kibeszélhetik magukat. Ezért a férfi akkor él meg áldásként egy kapcsolatot, ha van módja visszavonulni, hogy azt, ami nyomasztja, feldolgozhassa. A nő számára akkor áldás egy kapcsolat, ha kiöntheti lelkét a szeretett személynek, és azt érzi, hogy megértették. Itt szembetaláljuk magunkat egy másik feszültségforrással:

Függetlenség – kötődés

A férj hazaérkezik, és örömmel meséli feleségének, hogy egy régi barátja ma felhívta a munkahelyén. Ő rögtön meghívta, hogy nézzen be hozzájuk a hétvégén. A feleség mérgesen reagál: akkor megint oda a hétvége. A férj ingerülten válaszol: hiszen tegnap este még azt mondtad, hogy nincs semmi programunk erre a hétvégére. A feleség: igen, pontosan! A férj, kicsit gyámoltalannul: ha ez terhes neked, elvihetem valahová enni, akkor nem zavarunk idehaza. A feleség: és én megint itthon ülök egyedül a gyerekekkel.

Az asszonynak nem az a problémája, hogy újabb feladat vár rá, hanem hogy a férje nélküle beszélt meg egy programot. A nő számára a megbeszélés a kötődés és a közösség kifejeződése. Mert a nő „a kapcsolat teljességére” vágyik (Josef Kentenich). A férfi független szeretne lenni, és kicsit úgy érzi, hogy anyáskodnak fölötte, hogy korlátok közé szorítják, ha először mindent meg kell beszélni. Ebben a helyzetben nem könnyű megtalálni a közéletet.

Ezért fordul elő inkább férfiakkal, mint nőkkel az, hogy társkapcsolatukban, de néha a másokkal közösen végzett munkájukban is egyedül döntenek, vagy olyasmit szereznek be, aminek megvásárlásáról a feleség szerint (s talán ténylegesen is) közösen kellett volna döntenüik. És ezért vonják be az asszonyok férjüket a mérlegelésbe né-

ha még akkor is, ha voltaképpen már tudják a választ, s a férj tulajdonképpen nem is tud hozzászólni a dologhoz. Itt nem a válasz a lényeg, hanem a kapcsolat ápolása.

Az a feszültség, amely közelség és függetlenség, kapcsolat és félrevonulás között fennáll, nagyon lényeges pontja minden társkapcsolatnak, de nő és férfi bármilyen formában történő együttműködésének is, mert ez már saját önbecsülésünket érinti. Ha mindkét félnek sikerül a másik másságát újra és újra elfogadni, és a másikat „élni hagyni”, mindketten növekedni fognak.

Az, hogy különbözőképpen ajándékozzuk oda önmagunkat, hogy másképpen szeretünk, szeretetünk kifejezésének módjában is megmutatkozik.

Én érted – én benned...

A férfi tetteiben, tetteivel szeret. Egy asszony mesélte, hogy sokáig szenvedett attól, hogy férje alig érzékelhetően mutatta ki szeretetét. Egy napon a következő éneket énekelték a szentmisén: „A szeretet nem csak egy szó, a szeretet szó és tett...” Útközben hazafelé férje maga elé dúdolta: „A szeretet szó és tett.” Aztán azt mondta: micsoda ének volt ez... Az asszony akkor értette meg, hogy férje hogy érti a szeretetet, s hogyan bizonyítja azt mindazon keresztül, amit napról napra szó nélkül megtesz érte.

Egy másik asszony a következőt mesélte egy beszélgetőkörben: „Férjem legújabb szerelmi vallomása nyilvánosan megtekinthető. A házunk spalettáiról van szó, amelyeket meglepetésül lefestett, míg én néhány napig az édesanyámnál voltam.”

Miközben az az asszony, aki szereti férjét és családját, őket napközben is hordozza, gondol rájuk, azon tűnődik, hogy mindenük megvan-e, a férfi mindig teljesen azonosul azzal, amit éppen tesz.

Amikor intenzíven dolgozik, akkor csak a munkája létezik. Néha még hazaérkezve is, mert a „Munka” folyosójának ajtaja még nyitva van. Így aztán előfordulhat, hogy a feleség, akinek talán egész nap az előző esti beszélgetés járt a fejében, odavet egy fél szót ezzel kapcsolatban hazaérkező férjének, aki nem tud mit kezdeni vele. Hideg zuhany ez a feleség számára, de nem azt jelenti, hogy a férj elfelejté az övét. Maga a munka az, amit a családért tesz. Egy férfi napközben nem gondol állandóan a családjára, hanem értük *él*. S akkor válik aktívvá, ha konkrét feladatokkal bízzák meg, pl. hogy segítsen az egyik gyereknek nehéz vizsgái előtt, vagy javítson meg valamit a feleségének.

Ezzel szemben a férjét és családját szerető asszony belső összeköttetésben van velük. Ha dolgozik is, eszébe jut, hogy vajon hogy van a férje, hiszen ma fejfájással ment szolgálatba, fejében vannak a gyerekek iskolai vagy különórái, s esetleg még fel is hívja valamelyiküket, hogy megkérdezzen valamit. Ez az összetartozás az asszony számára nem teher, hanem különleges ragyogást ad a napnak.

A szeretet kétféle megnyilvánulása ez: „én érted” – a tettek mezején és „én benned” – élet a szeretett személyekben és személyekkel, olyannyira, hogy szinte jobban együtt vagyok velük, mint magammal.

Marie von Ebner-Eschenbach találóan önti szavakba ezt a különbséget: „A nő a kiválasztott férfi iránti szerelmében megfelelkezik saját értékes mivoltáról, a férfi egy nemes hölgy szerelme révén ébred igazán tudatára saját értékének.” A költőnő ezzel azt állítja, hogy a nő énje „kitágul”, amikor szeret, elveszik a szeretett személyben, s éppen így talál mélyebben önmagára. A férfi saját énjének megerősítését éli meg a szerelemben, s beveti a szeretett személy javára.

Kentenich atya végül az elmélyülésben való kiegészítésről, kiegészülésről beszél:

Evilág – túlvilág

Az „elmélyülés” szó kapcsán megpróbáljuk megragadni azokat a különbségeket, amelyek férfi és nő vallásosságában figyelhetőek meg.

Gyermeki istenkapcsolat – a megfoghatóba kapaszkodás

Kentenich atya szerint a nők természettől fogva közvetlenebb kapcsolatban vannak a túlvilági valósággal. Egy nő közelebb van az élet titkához, s így Isten titkaihoz is. Kentenich atya szerint ez „személyes, gyermeki istenkapcsolat, amely a női természet sajátja”, s hozzáfűzi: „Ha a női természet az egyszerű vallásosságnak ezt a fokát elérte, kovászként hat egész környezetében.”

A férfi természet sokkal inkább a láthatóra, megfoghatóra irányul. Egy férfi képes annyira elmélyülni egy dologban – mondjuk ráfeledkezni egy autóra –, hogy nem lát tovább annál. A férfi vallásossága ezért természettől fogva jobban kötődik az evilágihoz, a megfoghatóhoz.

Ezzel szemben egy nő „eleve nem elégszik meg olyan könnyen az evilági, anyagi dolgokkal, erősebben él benne a hitre való törekvés, az Isten utáni vágy. A nő könnyebben lép kapcsolatba Istennel” (Josef Kentenich).

Nekünk, nőknek itt különleges feladatunk van, éppen azért, mert nekünk könnyebb hitünket kifejezni, személyesebben imádkozni stb. A probléma abból adódik, hogy gyakran mi vagyunk azok, akik az egyházban, a liturgiában a vallásos légkört megteremtjük, s ezt hajlamossá vagyunk a *magunk* módján tenni. Ezért fontos, hogy feltegyük a kérdést: milyen módon vallásos egy férfi?

A férfi vallásosságának különlegessége

Kentenich atya a férfi vallásosságát „eredeti, egyszerű, bensőséges istenkapcsolatnak, eredeti elkötelezett önállóságnak” nevezi. „A férfi hite tetre kész” (Ralph Krust), hangzott el egy férfiakkal szóló prédikációban.

Érthető, hogy ezért a férfi másképp közelít Istenhez. Nem olyan Istenre van szüksége, aki azt mondja neki: „Ne félj hát, Jákob, te szegény féreg, te maroknyi Izrael.” (Iz 41,14), hanem olyanra, aki értésére adja: tudom, hogy vagy, becüllek téged. Ez egy olyan Isten, aki a nehézségek idején a körülményeken keresztül olykor szelíden oldalba is bök: szükségem van rád, itt és most.

Kentenich atya szerint a férfi vallásosság számára a legnagyobb kihívás az, hogy tisztelje Istent, Őt, mint nagyobb hatalmat elismerje, és eközben növekedjen.

Egy férfi mesélte, hogy – még ifjú házasságában – hosszabb időn keresztül lehetősége volt Kentenich atyával találkozni és beszélgetnie. Ha a felesége is jelen volt, a beszélgetés általában valamilyen vallásos témáról folyt, amely őt annyira nem érdekelte. Ha Kentenich atyával kettesben voltak, akkor az őt foglalkoztató kérdésekről, a terveiről és az ország társadalmi problémáiról esett szó. Ezt a fiatalembert akkoriban sokkal jobban érdekelte az, hogy keresztényként hogyan változtathatná meg a társadalmat, mint az, hogy saját hite növekedjen. Úgy érezte, hogy Kentenich atya megérti őt. Ez segített neki abban, hogy lelki élete is elmélyüljön.

A férfi hite cselekedni akar. Egy magasabb hatalom szolgálatába áll, hogy érte, Isten országáért küzdjön itt a Földön.

Mindezt látva felmerül a kérdés, megteszünk-e mindent azért, hogy a vallásosságnak ez a formája teret kapjon közösségeinkben.

Adjunk teret a férfi vallásosságnak

Egy férfiakkal foglalkozó lelkigondozó megfigyelte: néhány férfi számára ott kezdődik az, hogy jól érzi-e magát, hogy a kápolnában milyen messze állnak egymástól a székek. Közelség és bensőségesség mellett a férfiaknak szükségük van távolságra is. Ezenkívül keresik az étellel való kapcsolatot, aktívak szeretnének lenni.

Egy másik lelkigondozó arra hívja fel a figyelmet, hogy a vallásosság módja, a liturgia kialakítása, a feladatok megfogalmazása és még néhány egyéb dolog azt a benyomást kelti a férfiakban, mintha az egyház inkább nőies lenne: „Érdekes, hogy az újabb dicsőítő ének között milyen sok ilyen és hasonló van: »Szeretlek, szükségem van rád, nem engedlek el többé. Megmentöm, barátom, aki egészen közel van hozzám...« Mire gondolhat egy férfi a szentmisén, amikor olyan éneket kell énekelnie, amely arról szól, hogy neki férfiként egy másik férfihoz, tudniillik Jézushoz kellene egészen közel kerülnie? Ez nem azt jelenti, hogy a férfiak nem képesek bensőséges érzelmekre. De fontos, hogy ne várjunk tőlük többet, mint amire képesek. Köteteket lehetne írni arról, amit a férfiak teste elárul, miközben dicsőítő énekeket énekelnek. Míg a feleség áhítattal zengi: »Jesus, Lover of my Soul«¹¹, a férj karba tett kézzel ül, és – ha egyáltalán megmozdul – lábával üti a taktust” (Frankjörn Pack).

Bizonyára nem minden férfinak van ezzel problémája. De a férfiak egyre gyakrabban megfogalmazzák, hogy a hitnek férfias vonásai is vannak: a bizalomnak az őszinteségen kell alapulnia, a szeretetből fakadó cselekedeteknek egyúttal igazságosnak is kell lenniük, a kegyelem hatalma nem helyettesíti a jobb világ érdekében végzett munkánkat. Érzelmek intenzitása pedig nem árul el semmit hitünk mélységéről.

11 Jézus, lelkem szerelme

Aki az ún. Otthondalt (melyet Kentenich atya Dachauban, a koncentrációs táborban írt) végigolvassa, az megfigyelheti, hogy végig jelen van benne mindkettő: a női és a férfi vallásosság is. Az érett hit magába foglalja mindkettőt.

A hit olyannyira személyes dolog, hogy a társkapcsolatban is szüksége van saját lelki térre férfinak és nőnek egyaránt. A legmélyebb közösség ellenére is szüksége van a férfinak arra, hogy egyedül lehessen, szavak nélkül imádkozhasson. Lehet, hogy más férfiakkal együtt is szeretné elmélyíteni a hitét, mert az a mód, ahogyan ők ezt teszik, közelebb áll hozzá, mint a nőké, még ha a saját feleségéről is van szó. Ugyanakkor a feleség kapukat nyithat meg férje előtt azzal, hogy vele imádkozik, szavakba foglal szükségét és bánatot, rítusokat alakít ki, amelyek segítségével közösen élhetik meg hitüket (pl. korszó a háziszentélyben, esti áldás stb.).

Milyen gazdaggá válik hitünk, ha mindketten formáljuk. És mennyire megdicsőítheti Istent az, hogy képmása nő és férfi lehet a maga módján, s ekként növekedhetnek.

3. „APA- ÉS ANYAORSZÁG” UTÁN KUTATVA

(JOSEF KENTENICH)

MIÉRT VAN SZÜKSÉGE A JÖVŐNEK ANYÁKRA ÉS APÁKRA?

3.1 Apaság és anyaság: emberi kiteljesedésünk

Közismert tény, hogy túl kevés a gyermek, s egyre egyértelműbben megmutatkozik, hogy ennek az a gyöke-re, hogy túl kevés a felnőtt. Ezt a jelenséget Matthias Horx trendkutató „éretlen társadalomnak” nevezi, Robert Bly amerikai kultúrkritikus pedig a felnőtt lét kríziséről beszél.

A felnőtt lét krízise

Az a társadalom, amely az önmegvalósítást újra és újra a legmagasabb értéknek kiáltja ki, problémákba ütközik a felnőtté válás terén. Hiszen az ember épp akkor válik felnőtté, amikor többé már nem önmaga és saját kívánságai a legfontosabbak a számára, amelyek „gyönyör, kényelem és szórakozás után kiáltanak” – mondja Robert Bly. Majd így folytatja: „A felnőttektől elvárhatjuk, hogy többé ne csupán saját jövőjükre pillantsanak, Costa Rica-i nyaralásukra, nyugdíjas éveikre, anyagi helyzetükre, hanem ehelyett a fiatalok felé forduljanak... Ha érdeklődést mutatunk a fiatalok iránt..., ha olyan fiatalokról gondoskodunk, akik nem tartoznak a családjukhoz, akkor erősödik felnőttiségünk tudata, és a felnőttlét sok fiatal számára újra kívánatos céllá válik.”

Felnőtt mivoltunk abban mutatkozik meg, hogy készek vagyunk felelősséget vállalni – mondja Bly, és kifejti, mit jelent a felelősség: „Felnőtt az, aki kilép a világba, és – Ansari¹² szavaival élve – az »együttérzés drágaköveit gyűjtögeti mások számára«. Végül a felnőtt képes a lemondásra... Minél idősebb leszek, annál szebben cseng számomra a lemondás szó”.

Emberi kiteljesedésünk újra és újra lemondással jár, annak elengedésével, ami kellemes számunkra. A gyermek, aki teljesen anyjától függött, egyre inkább le kell, hogy mondjon annak oltalmáról, azért hogy saját lábára állhasson. A serdülő fiatal fájdalmasan éli meg, ahogy sok minden eltűnik, ami a gyermekkorát széppé és kellemessé tette. A felnőttlét újabb lemondásokkal jár. Nem várhatjuk el többé, hogy gondoskodjanak rólunk. El kell fogadnunk, hogy nem másoknak kell értünk élniük, hanem nekünk kell élnünk másokért, emberekért, feladatokért; hogy felelősséget kell vállalnunk nem csak magunkért, hanem mindenért.

Aki elzárkózik ettől a tanulási folyamattól, az önmagába zárkózik. Az énközpontúság nem boldoggá, hanem beteggé teszi az egyes embert és idővel az egész kultúrát. Egy kultúra gyöngülése először a leggyengébb tagjain érzékelhető: a gyermekeken.

Apaság és anyaság mint kulturális teljesítmény

A bonni gyermekpszichiáter Michael Winterhoff Az eltűnt gyermekkor címmel írt tanulmányt. Ebben kimutatja, hogy a gyerekek és fiatalok erős agresszivitása, az, hogy nem hajlandók teljesíteni és egyéb tünetek nagyrészt a szülőkre vezethetők vissza, akik gyermekeiket egyenrangú társaként kezelik. Emiatt a gyerekeket olyan fejlettségi szintre kényszerítik, amelyre még nem

12 Khwaja Abdullah Ansari (1006-1088), perzsa költő

érettek, magukat pedig olyan szintre alacsonyítják, amely a koruknak már nem felel meg. A következmény: egy nyolcéves gyerek intelligens ügyeskedésével vállalatok számítógépes rendszerét bénítja meg, míg egy 48 éves felnőtt büszkén hirdeti blogjában, hogy még egyáltalán nem nőtt fel, s hogy a felnőttlétet merevnek és unalmasnak találja. Hogy a gyerekek újra gyerekek lehessenek, a felnőtteknek újra meg kell tanulniuk felnőttnek lenni. Ez korunk kultúrájának legnagyobb kihívása. Valójában azonban ez azt jelenti, hogy a *nőknek* és a *férfiaknak* kell megtanulniuk felnőtté válni, mert az emberi lét csak ebben a kettősségben létezik.

Azok az értékek, amelyeket az első fejezetben megvizsgáltunk, egyértelművé teszik, hogy ebben az érési folyamatban – az apává és anyává válás folyamatában – különböző dolgokra esik a hangsúly.

Kentenich atya már évtizedekkel ezelőtt megsejtette kultúránk alakulását. Ezért hangsúlyozta: mindent meg kell tennünk, hogy „újra apa- és anyaországaink¹³, azaz ideális apáink és ideális anyáink legyenek”.

Ha az emberek újra apákká és anyákká érnek, a gyerekek is megtalálják a helyüket. Arra a kérdésre, hogyan tehetjük lehetővé az optimális fejlődést a gyermekek számára, Gerald Hüther ezt írja: „A válasz olyan egyszerű, hogy az ember alig meri kimondani: találniuk kellene valakit, lehetőleg egy anyát vagy egy apát, ideális esetben mindkettőt, aki fenntartás nélkül elfogadja őket, mégpedig úgy, ahogy vannak. Ne akarják megváltoztatni őket. Ne kergessenek titkos vágyakat, hogy mi legyen belőlük. Ne azt akarják, hogy ők kapjanak tőlük valamit. Ne éreztessek velük, hogy szükségük van rájuk. Ne legyenek

13 Kentenich atya kifejezése: Mutter- und Vaterländer. Mindkét szó eredeti jelentése: haza, anyaország. Kentenich atya szóhasználatában pedig: olyan édesanyák és édesapák, akiknél otthonra lelhetünk, akiknek szíve otthonná válhat számunkra. (A ford.)

előítéleteik. Ne használják ki őket.” És hozzáteszi: „Ennek a különleges emberi kapcsolatnak van egy neve. Úgy hívják: szeretet.”

Ha a gyermekek szülei szeretetét megtapasztalva teherbíró felnőttekké válhatnak, akkor a társadalom egészének jövője van. Az apaság és az anyaság kultúránk elsőrendű meghatározó tényezői.

3.2 Anyaság: otthon és menedék

A már idézett fejlődépszichológus, Susan Pinker egy interjúbán elmesélte, hogy ő azzal az elképzeléssel nőtt fel, hogy férfiak és nők azonos adottságokkal jönnek világra. Meg volt róla győződve, hogy „az ember nem nőnek születik, hanem azzá nevelik.” Csak amikor megszülettek a gyermekei, érezte meg, hogy ez nem lehet a teljes igazság. Bár gyermekei születése után hamarosan újra munkába állt, és bébiszitterre bízta őket, nem volt boldog. „Azért tettem, mert ezt várták tőlem, és mert én is ezt vártam magamtól” (Susan Pinker).

Az anyaság sok nő lelki életében hatalmas változást jelent. Egyeseknek életük olyan dimenziója tárul fel ezáltal, amely addig ismeretlen volt számukra.

Egy fiatal doktornő még a szakvizsgája előtt egymás után két gyermeket szült, sokkal előbb, mint tervezte. Az élete célját érintő kérdés így újra felvetődött számára. Így válaszolta meg magának: „Anyának lenni nem jár vezető beosztással, gazdagsággal, társadalmi megbecsüléssel. Azért vagyok, hogy nap mint nap szeretetet vessek. Nem úgy tekintek gyermekeimre, mint a karrierem megszakítására, hanem mint annak lehetőségére, hogy betöltsen legfontosabb feladatomat: hogy szeressek. Így az anyaságot „szeretet-karrierem” ugródeszkájának tartom”.

Kentenich atya egyszer azt mondta: „Anyának lenni annyit tesz, mint mindig menedéket nyújtani, örökre ott-honná válni.” Otthon és menedék: ez a két szó az emberi élet létfeltételeit foglalja össze.

Itt nem arról van szó, hogy a nőket szerepekbe kényszerítsük: nem arról, hogy a nő otthon maradjon-e a gyerekeivel vagy munkába álljon, hogy vannak-e egyáltalán vérszerinti gyermekei vagy nincsenek?

Az a lényeg, hogy *felnőtté* váljunk. Az anyaság, ez a kiteljesedett női lét, ezzel a két szóval foglalható össze: otthon és menedék.

Otthon: az a „hely”, ahol megnyugszik a világ

Ahhoz, hogy az ember ki tudja bontakoztatni a személyiségét, meg kell tapasztalnia, hogy van otthona. Kentenich atya nagy aggodalommal állapítja meg, hogy az otthon problémája „korunk kultúrájának legfőbb problémája”, az otthontalanság „korunk krízisének gyökere”. Ezalatt az otthontalanság alatt a kötődés teljes hiányát érti: nem tudom, hová tartozom szellemileg, lelkileg, nem tudom, hol a helyem. Továbbá hangsúlyozza: „Az otthon megtapasztalása nélkül az ember – különösen a nő – az élet vándora marad.”

Az anya gyermekének első otthona. Ha nem az, akkor már a csecsemő is talajvesztettnek és elveszettnek érzi magát. Ez hasonlít a „pszichotikus beteg magányához”. Így látja Wolfgang Bergmann, az egyik legfigyelemreméltóbb német gyermekterapeuta. Felhívja a figyelmünket arra, hogy az anyai kötődés hiánya később csak nehezen pótolható.

Ugyanakkor rámutat a sikeres anya-gyermek kapcsolat pozitív oldalára is: az újszülött vagy kisgyermek saját lelki életét az édesanyjával megélt *egységben* bontakoztatja ki. *Csak* az édesanyjánál – vagy talán egy olyan anyai személyiségnél, akiben a gyermek megbízik – tel-

het el a gyermek békével és megelégedettséggel, csak így tud megnyugodni. Ha ezt a biztos megelégedettséget az élet első szakaszában nem tapasztalja meg, akkor a megnyugvás egész életen át lehetetlenné válik.” Bergmann hozzátézi: „Ha a gyermek ekkor megtapasztalja és megéli azt a megelégedettséget, amely ennek a belső békének a feltétele, akkor fiataloként s majd később – hosszú érési folyamat után – felnőttként újra rátalál... Ha egy gyermek jóllakottnak és elégedettnak¹⁴, lecsillapítottnak és nyugodtnak érzi magát, akkor bensőségesen tekint édesanyjára. Itt és most megtanulja, hogy mit jelent koncentrálni, önfeledten figyelni. Ez is vagy most kezdődik – vagy soha (Wolfgang Bergmann)¹⁵.

A gyermek számára semmi sem annyira alapvető, semmi sem olyan életbevágó, mint a szeretetiség. Egy óvónő meséli, hogy egy hároméves gyermek a játék kelles közepén sírva fakadt, és semmivel sem lehetett elterelni a figyelmét. Amikor a kicsit annak okáról kérdezték, nem tudott válaszolni. Jött egy másik óvónő, és újra megkérdezte, mi a baj. Végül a gyermek, még mindig sírva, azt válaszolta, hogy éhes. De épp az előbb ettél – mondta tanácstalanul az óvónő. Mire a gyermek zokogva felelte: De *anyára* vagyok éhes.

Az otthon: az a „hely”, ahol önálló személyiségek fejlődnek

Hogy anyai szeretet utáni éhségünket gyermekként s majd később felnőttként megfelelően csillapították-e, legkésőbb akkor mutatkozik meg, amikor belekerülünk

14 Bergmann a *gestillt* szót használja: stillen: szoptatni; megnyugtatni, csillapítani; gestillt: megszojtott; megnyugtató (A ford.)

15 Szemléletes, könnyen olvasható tanulmány az apaságnak és anyaságnak a gyermek fejlődésében játszott szerepéről Wolfgang Bergmann *A szülői szeretet művészete* (Die Kunst der Elternliebe) című könyve, Beltz-Verlag.

teljesítménycentrikus társadalmunk „fokozás-játékába”. Mert itt a túlélés a tét. Akiben nem alakult ki stabil belső tartás, azt elsöpri a mindig gyorsabbra, mindig magasabbra, mindig tökéletesebbre való törekvés szele.

Belső tartás viszont – önmagunk elfogadása – csak ebből az első otthonélményből származhat. Kibontakoztatja az emberben azt, amit régen a pszichológia érzelemlilágnak nevezett. Érzelemlilágunk személyes ragaszkodásaink alapvető szövedéke: azokhoz az emberekhez fűződő kapcsolatunké, akikhez ragaszkodunk, akik *támaszt* nyújtanak számunkra, akik *értékrendjét* – az élet tiszteletét, hűséget, becsületet – magunkévá tesszük; valamint az igazsághoz való ragaszkodásunké: van egy álláspontom, amelyet nem változtatok állandóan, magam alkotok véleményt, és azt teszem, amit helyesnek tartok. Érzelemlilágunk kifejlődése nélkül személyiségünknek nincs tartása, nem létezik lelkiismeretesség, hűség és mindent elviselő szeretet.

Az ember az érzelemlilága mint kötődési pontja akkor fejlődik ki, ha az ember „másoknál otthon lehet”, ha megtapasztalja az anyai szeretet. Ehhez idő kell. Ehhez türelem kell. Anyának lenni mindenekelőtt azt jelenti: jelen lenni, nyugalmat és megnyugvást sugározva elérhetőnek lenni, nemcsak akkor, amikor az embernek ideje van, hanem akkor is, amikor a szeretet iránti vágy terhessé válik. Ezt minden gyermekét szoptató anya megtapasztalja: a gyermeknek akkor is szüksége van rá, amikor kellemebb lenne pihenni vagy aludni. Az anyaság a nő számára néha túlélési tréning, és nem csak akkor, ha kisgyermekei vannak. Minden érett nő számára kihívást jelent.

Édesanyaként viselkedik az a doktornő, aki egy hosszú szolgálat után még egyszer bemegy a kórterembe, mert úgy érzi, hogy ott fekszik valaki, akinek fontos, hogy még egyszer odamenjen hozzá, és mondjon még valamit az állapotáról. Anyaként cselekszik az a nő is,

aki átengedi kollégájának azt a dicsőséget, hogy ő vegye át a kitüntetést egy olyan munkáért, amelyet közösen végeztek el, mert tudja, hogy mennyit jelent ez számára, és nyugodtan elviseli azt a szemrehányást, hogy nincs benne elég ambíció.

Az anyaságot az az önzetlenség táplálja, amelynek nem kell folyton igazolnia magát. Az önzetlenség a mélyen megélt szeretet gyümölcse.

Ebben az értelemben a nő a házasságban a férje számára is az önmagát önzetlenül odaajándékozó anyát testesíti meg. Amikor egy nő a férjének, annak küzdelmes előmenetele során újra és újra támaszt nyújt, otthont és nyugalmat teremt számára, akkor a férj különleges módon tapasztalhatja meg felesége szeretetét. Reinhard Mey ezt az élményt énekli meg, amikor így szól feleségéhez: „Te vagy a csend, amelyben minden gyűlölködő szó és minden gúny elnémul, és amelyben újra hallok, amikor viszály, lárma és széthúzás süketítik füleimet. Benned elnémul, ami bánt. Még becsvágyam zaja is némán hallgat.”

Ha a nő így ad tartást férjének, akkor lehetővé teszi számára, hogy eljusson az érett apaságra. Kentenich atya ezt részletesen így írja le: az anya önzetlensége segít a férfinak, hogy atyai tekintélyét az élet szolgálataként lássa; jósága és nyugalma, amellyel gyermekei hibáit és zaklatásait elviseli, csillapítja az apa idegességét; az, hogy magától értetődőnek tartja, hogy minden gyermekének rendelkezésére áll annak egyéni lelki fejlődése szerint, ellensúlyozza az apa sürgető türelmetlenségét, hogy gyermekei minél gyorsabb fejlődést mutassanak, hiszen ő mihamarabb „kész termékeket” szeretne látni. „Ilyen hát az ideális anya” – összegzi Kentenich atya, s felteszi a kérdést: „Vannak még manapság ilyen asszonyok?”

Hogyan juthatunk ilyen érettségre? Ez a kérdés mindannyiunkhoz szól. Nem csak családjainknak van er-

re égető szüksége. Egész kultúránknak szüksége van erre az anyai többletre, hogy egészségesen fejlődhessen.

Kentenich atya egy másik fontos kulcsszót is említ: az anyaság *menedéket* nyújt az embernek.

Menedék:

elengedni másokat anélkül, hogy feladnánk őket

Itt egészül ki az otthonosság érzése a tágassággal: aki menedéket keres, az veszélyben forgott, azt megtépázta az élet, az távol volt az otthontól, legalábbis külsőleg.

Az érett anyaság elengedi a másikat. Nem küldi el, de lelkiismeretesen figyel arra, mikor válik időszakos a leválás, mikor kell eltávolodniuk a gyerekeknek, a férjnek, a rábízott embereknek, hogy saját útjukat járhassák.

A vér szerinti gyermekek esetében ez a folyamat már a szülés előtt kezdődik: az anya az, akinek a gyermeket kezdettől fogva az apa felé kell irányítania. Az apa a legközelebbi kívülálló a gyermek számára. Az anyának tudatosan éhséget kell ébresztenie a gyermekben erre az ismeretlenre, közelebb kell hoznia számára az apát, és ezáltal finoman ki kell vezetnie – nem kilöknie! – az önállóság világába. A gyermek az apától újra és újra vissza fog menekülni az anyai védettségbe, ahol biztonságosabban érzi magát. Az anyának éreznie kell, hogy mennyi „menedékre” van szükség, és mikor kell a gyermeket újra az apához irányítania, hogy megtanuljon szembenézni „az élet” megpróbáltatásaival.

Saját férjével szemben is anyaként viselkedik, ha elengedi őt: a nőnek meg kell értenie, hogy férje számára ő az egyetlen, de férje nem csak az övé. A férfinak szüksége van saját térre. Más is érdekelheti: a barátai, akikkel egy időre el akar vonulni; a foglalkozása, amely sokat jelent számára; sőt szenvedései, sebzettségei is foglalkoztathatják. Elég, ha tudja, hogy „menedéke”, felesége szíve mindig nyitva áll számára. A nőnek készen kell állnia,

ugyanakkor háttérben kell maradnia, mert néha már akkor szükségét érzi, hogy férjének vagy gyermekeinek „menedéket” nyújtson, amikor azok még nem is vágyakoznak rá. Ebben áll az érettség próbája, amelyet tudatosan kell kiállni. Viszont az is minden nőre vonatkozik – bárhol is bízzanak rá embereket –, hogy anélkül kell jelen lennie számukra, hogy gúzsba kötné őket. Egyszerre kell „gyökeret” és „szárnyakat” adnia az embereknek.

Vágyakozás az ódon falak után

2009 szeptestéje volt. Váratlanul egy férfi telefonált egyik nővérünknek Schönstattba. Szakmai kapcsolatok révén ismerte a nővért, aki már néhányszor elvitte őt az összentélybe¹⁶. Utolsó látogatása óta két év telt el. A férfi azt mondta, hogy csak beszélni szeretett volna vele. Szakmailag jól van, de lelkileg nem annyira, mert házassága zátonyra futott. Majd így folytatta: azért telefonál, mert vágyakozik a kis kápolna után és azok után az élmények után, amelyeket ott átélt. Aztán még kétszer elismételte a beszélgetés folyamán: gyakran gondol ezekre, és igyekszik mihamarabb újra eljönni.

Karácsony után néhány nappal ugyanez a nővér az összentélyben tartózkodik, amikor belép két fiú, az egyik 19, a másik 12-13 éves lehet. Mindketten beülnek egy padba, és hosszan, némán időznek a Mária-kép előtt. Érezhető, hogy valami nyomja a lelküket. Amikor mindketten elhagyják a szentélyt, beszédbe elegyednek a nővérral. Testvérek. Nem ismerik Schönstattot, de édesapjuk régebben, amikor még gyerekek voltak, gyakran eljött velük ide a kápolnába. Az idősebbik elmondja, hogy épp most szerzett szakmát, és nem tudja, hogyan to-

16 A vallendar-schönstatti kápolna, amelyben 1914. október 18-án megszületett a Schönstatt-mozgalom. Mivel azóta több mint 200 olyan kápolna épült, amely az eredeti hű mása, ezt az első schönstatti kápolnát összentélynek nevezzük.

vább, elég rosszul áll a helyzet. Majd így folytatja: „Tudja, mindig, amikor pocskul vagyunk, eljövünk ide, és rendbe jönnek a dolgok.” Öccse bólint.

Két példa a sok közül. A Szűzanya gyermekével menedéke azoknak, akiket az élet megsebzett, akik hajszoltak, sőt kétségbeesettek. A vele való találkozástól megnyugszanak, és belső békére lelnek. Találkoznak az Anyával és az ő gyermekével, s gyermekként egyre inkább ráhagyatkoznak. „Soha többé nem leszek egyedül. Most már van egy másik anyukám is” – mondta egy kis elsőáldozó, aki sok más gyerekkel együtt az ősszentélyben járt. Ott arra biztatták őket, hogy súgják meg a Szűzanyának nehézségeiket.

Kentenich atya a dachauai koncentrációs tábor foglyaként írt egy dalt – az Otthondalt –, amelyben megénekli, hogyan élte meg a schönstatti szentélyben a Szűzanya segítségét. Többek között ez áll benne: „Ismered az országot, mily meleg, meghitt, melyet magának az Örök Szeretet épít..., hol szeretetfolyamok frissen buzognak, hogy oltsák szeretetszomját a világnak?” – Ahol Mária jelen van, ott elcsendesednek az emberek, ott lecsillapodik szeretetéhségük.

Máriában Isten véghezvitte azt, ami az asszony teremtésekor szándékában állt: férfinak és nőnek vissza kell tükrözniük az isteni személyeket, akik a szeretetben kölcsönösen kiegészítik egymást. Ha a férfi „a Fiúisten képmása..., annak teremtő erejével”, akkor a nő – Éva – „a Szentlélek képmása” (Josef Kentenich), a megszemélyesült szeretet kell, hogy legyen.

Az első nő, Éva visszaélt a szeretetnek ezzel a hatalmával: „Ahelyett, hogy azt a szeretet, amelyet Ádám érzett iránta és ő érzett Ádám iránt, arra használta volna fel, hogy mindkettejük szíve Istenért dobogjon, szeretetének hatalmát Isten ellen használta fel” (Josef Kentenich). Mária mint az új Éva, mint az új nő, élénk éli, hogyan vál-

toztathatja meg egy nő szeretete a világot: a világnak otthona és menedéke lesz.

3.3 Apaság: jó pásztor és király

Sokáig úgy vélték, hogy az apai és anyai szerepek között nincs lényegi különbség. Manapság viszont egyre inkább teret hódít az a felismerés, hogy az apáknak gyermekeik nevelésében és fejlődésében különleges, az anyákétól minőségileg és mennyiségileg eltérő szerepük van – mondja a fejlődépszichológia mainzi professzora, Inge Seiffge-Krenke.

Mitől különleges az apának a családban és a kultúrában betöltött szerepe? Hívő szemmel nézve az apa Krisztust tekintheti példaképének. Az előbb említettük, hogy a teremtéskor Isten Ádámot a Fiú képmásának szánta. Jézus maga hasonlítja az övéihez fűződő atyai kapcsolatát a jó pásztoréhoz. Ezt a képet Kentenich atya szívesen alkalmazta.

Az apa mint jó pásztor

Sok párhuzam tárul fel ebben a képben, amelyet Kentenich atya újra és újra említ. Emlékeztet minket arra, hogy milyen gonddal óvja Jézus az övéit – lelkileg és szellemileg egyaránt (vö. Jn 17,12). Jézusnak a pásztorokéhoz hasonló hűségét idézi: „A jó pásztor életét adja a juhokért” (Jn 10,11), és így magyarázza ezt az igét: Akár van örömem, akár nincs, akár sikeres vagyok, akár nem, akár megbirkózom a feladataimmal, akár nem, akár egészséges vagyok, akár nem – a jó pásztor életét adja juhaiért. A „báránykák” vakon követik a pásztor, bízva abban, hogy jó, tápláló legelőre tereli őket.

Kentenich atya különösen szívesen idézi a jó pásztornak azokat a szavait, amelyeket a továbbiakban köze-

lebbról szemügyre veszünk: „ismerem enyéimet, és enyéim ismernek engem, amint engem ismer az Atya, és én is ismerem az Atyát” (Jn 10,14).

Itt Jézus maga utal arra a fontos kapcsolatra, amelyre támaszkodva ő – és vele minden férfi – atyává válhat: ő maga is gyermek, aki ismeri az apját, és az apja is ismeri őt. Mennyei Atyjához fűződő bensőséges, gyermeki kapcsolatából adódóan válik képessé arra, hogy atyja legyen övéinek.

Apa és gyermeke ismerik és szeretik egymást

„Ismerem enyéimet, és enyéim ismernek engem” (Jn 10,14). Kentenich atya továbbmagyarázza ezt az ígét: „Ez szeretetből fakadó ismeret. Rendkívüli szeretetből fakadó ismeret. Pontosabban: mindent átfogó szerető megértés.”

Peter Ballnik, aki terapeutaként apákkal foglalkozik, úgy látja, hogy az apáknak fontos, hogy „megvédjenek valakit, gondoskodjanak róla és vezessék őt, hogy biztonságot teremtsenek számára. Az atyai kapcsolatban egyrészt jelen van a jóindulat, a jóság, a gondoskodás és a közelség, viszont az apák követelnek és vezetnek is”.

A gyermeknek nemcsak az anya, hanem az apa szeretetét is meg kell tapasztalnia. Ezért az apának jelen kell lennie, megtapasztalhatónak kell lennie. Ténylegesen időt kell szánnia a családjára, de mindenekelőtt lelkileg kell jelen lennie számukra. Lelkileg „jelen” lenni azt jelenti, hogy ismeri gyermekeit. Kentenich atya így magyarázza ezt a családoknak: „Ismerjék meg gyermekeiket, kívánságaikat és szükségleteiket, mit szeretnek s mit nem; tanuljanak meg olvasni tetteikből, pillantásukból, sőt hallgatásukból is. Nem csak abból, amit mondanak, hanem abból, ahogyan mondanak valamit, fogják megérteni, mire is gondolnak. Segítsenek nekik, hogy megis-

merhessék Önöket, hogy bizalommal lehessenek Önök iránt” (Josef Kentenich).

Az apa szeretete gyermeke számára gyakran abban mutatkozik meg, hogy érdeklődik előmenetele iránt. Tovább szeretné segíteni, lehetőségeket szeretne nyitni előtte. De a gyermekek az apjuktól először másfajta odafigyelést várnak. Ezt Wolfgang Bergmann *A szülői szeretet művészete* című tanulmányában a következő jelenettel példázza: Egy hatéves kisfiúnak négy napra le kell mondanania elutazó édesapjáról. Ez az első ilyen élménye, amit még „fel kell dolgoznia”: hogyan válhat meg tőle ilyen hosszú időre az apukája? Négy napon át vágyakozva várakozik, szívében őrzi édesapja képét, aki távolléte alatt még nagyobbnak tűnik számára. Anya és gyermeke örülnek, amikor az édesapa végre hazatér. A kicsi forró igyekezettel siet apja elé, egyenesen a karjaiba. Apa karjai körülfonják, apa karjai megtartják, apa karjai megvigasztalják őt. És ekkor jön a végzetes fordulat: az apa nem engedi, hogy a gyermek egészen beteljen ezzel az örömmel, hanem megkérdezi tőle, hogy mindent tudott-e az iskolában. Sajnos nem veszi észre, hogy mi is történik ebben a pillanatban, hogyan dermed meg fia boldogsága. A hosszú távollét után a kisfiúnak csupán vigaszt nyújtó biztonságra volt szüksége, ehelyett vizsgáztató, számonkérő, azaz *távolságtartó* kérdéseket kapott. Azt a hőstétét, hogy ilyen sokáig várt az apukájára, egyáltalán nem értékelték.

Ez a kis példa jól szemlélteti, hogy az apa, akinek az a hivatása, hogy a „jó pásztor” legyen, rászorul az anya támogatására, arra a beleérző képességre, amely figyelmét az apai szeretet külső céljairól újra és újra a legfontosabbra irányítja. Arra, hogy a gyermek főként arra vágyik, hogy elfogadják, hogy megélhesse apja közelségét, hogy magába szívhassa annak személyiségét, és ezzel szívébe írhasse őt.

Az apaság ellenálló felnőtteket nevel

Fiatal papként Kentenich atya a pallottinusok internátusában, Vallendarban a fiatal fiúk neveléséért volt felelős, akik nem tudták, hogyan éljük meg szabadságukat. Ebben az időben azt a célt tűzte ki eléjük, hogy neveljék önmagukat, mégpedig Mária anyai oltalma alatt, mert-hogy ezek a fiúk anyjuknak élték meg Máriát. Majd később hozzáfűzte: „nem üvegházi növényekké akarunk válni, hanem olyan természetfölötti lelkülettel rendelkező férfiakká, akik meg tudnak állni a saját lábukon, akik nem görnyednek meg, amikor egyenesen kellene állniuk”. Felhívta a figyelmüket arra, hogy aki manapság meg akarja állni a helyét, annak alkalmasnak kell lennie arra, hogy rendületlenül álljon „az élet viharában” (Josef Kentenich).

A jó pásztornak ez a vonása is az apasághoz tartozik, amely megkülönbözteti az anyaságtól: az atyai pástor kiteszi övéit a „szabad ég viharainak”, kivezeti őket – képletesen szólva – az anyai gondoskodás meleg szobájából a szabadba. Ki kell bírni a „mínusz fokokat”, és meg kell tanulni, hogyan éljük meg a kellemetlenségeket, és hogyan élünk szabadságunkkal. Az apának „merészségre” kell nevelnie (Josef Kentenich). Az apák valamivel előbb engedik függetlenné válni gyermekeiket, mint az anyák. Már sokszor egy tizenkét éves gyereket érettnak látnak olyan dolgokra, amelyeket az anyák majd csak tizenhat évesen tartanak időszerűnek számukra.

Az apáknál a törődés módja inkább tevékenység-orientált: előnyben részesítik a motorikus tevékenységeket, mint például a futást, ugrálást, focizást, labdázást, hintázást, biciklizést és úszást. Már az egészen kis gyerekekkel is sokkal merészebben s egyben távolságtartóbban bánnak, mint például a jól ismert „feldobálás” esetében, amit a gyerekek nagyon, az anyák viszont (a feldobás magasságától függően) annál kevésbé szeretnek.

Mindemellett az apák minden gyermekükre más-hogy tekintenek. A fejlődéslélektannal foglalkozó pszichológus, Michael Siegal 39 eset megfigyelése után arra az eredményre jutott, hogy az apák az anyákkal ellentétben sokkal inkább különbséget tesznek a fiú- és leánygyermek között: a lányokkal általában gyengédebben és óvatosabban bánnak, sőt több támogatásban részesítik őket, fiaikkal viszont szigorúbbak, és keményebb hangot ütnek meg velük.

Amit Kentenich atya „nevelési elvnek” nevez, az az apának gyermekeire gyakorolt fontos hatása: „attól leszünk magabiztosak, hogy önmagunkat neveljük” (Josef Kentenich). A „jó pásztor” kivezeti övéit az életbe, újra és újra arra ösztönzi őket, hogy tegyék próbára képességeiket, akkor is, ha ez néha veszélyt rejt magában. Így növekszik a gyermekek önbizalma.

Azt az apát, aki ily módon gyermekei szolgálatára van, nem fenyegeti az a veszély, hogy a függetlenségi vágy – egyfajta lelki és szellemi nyugtalanság – eluralkodik rajta. Hiszen neki kell megmutatnia gyermekeinek, hogy mit is jelent elkötelezett szabadságban élni, nevelnie kell önmagát, hogy ezzel példaképpé válhasson számukra.

Az apai felelősség a férfit egy másik szélsőségtől, a zsarnokságtól is megóvjá. Ennek a krisztusi ellenpéldája megint csak egy olyan kép, amelyet Krisztus önmagára alkalmaz:

Az apa mint király

Jézus legnagyobb megaláztatása közepette, amikor Pilátus előtt áll, tanúságot tesz királyi hatalmáról. „Pilátus erre megkérdezte: Tehát király vagy te? Jézus azt felelte: Te mondod, hogy király vagyok. Arra születtem és azért jöttem a világba, hogy tanúságot tegyek az igazság-

ról. Mindenki, aki az igazságból való, hallgat az én *szavamra*¹⁷” (Jn 18,37).

Magáról mint a jó pásztorról is ezt mondja Jézus: „a juhok pedig követik őt, mert ismerik a *hangját*. Idegen után pedig nem mennek, hanem elfutnak tőle, mert az idegenek hangját nem ismerik” (Jn 10,4).

A jó pásztor képe ebben az utóbbi gondolatban a király képével fonódik egybe, akinek övéi hallgatnak hangjára. Amikor Jézusra mint királyra tekintünk, a kép minden uralkodói jellegét elveszti, de lenyűgözően fenséges voltát nem. Jézus „övéiért” folytatott utolsó nagy küzdelme megmutatja annak a szónak teljes súlyát, hogy az Atya király.

Az apa – az atyai lélek – úgyszólván életével felel azért, hogy tanúságot tegyen az igazságról. Az a nagy feladat hárul rá, hogy elvezesse „övéit” azoknak az összefüggéseknek és igazságoknak az ismeretére, amelyek képessé teszik őket arra, hogy együtt munkálkodhassanak az eljövendő világon. Királynak lenni méltóság és egyben készség arra, hogy életünket a gyengébbek szolgálatába állítsuk. Mit is jelent egészen pontosan királynak lenni?

Egy felsőbb hatalom megtestesítője

Az előbbieken már említettük, hogy az apaságnak – az anyasággal szemben – inkább az a feladata, hogy megismertessen minket az objektív renddel, kötelességeinkkel és az együttélés szabályaival.

Így tanulja meg a gyermek, hogy nem pillanatnyi hangulata vagy kívánságai szerint zajlik az élet, hanem létezik egy rend. Hozzá kell szoknia a szabályokhoz.

17 A német szöveg szó szerint: „Mindenki, aki az igazságból való, hallgat az én *hangomra*.”

Ezért szüksége van valakire, aki megismerteti vele ezeket a szabályokat, és elkötelezetten harcol értük.

Kentenich atya „apai tekintélyről” beszél. Az apai tekintély érezhető biztonságot ad, valamint védelmet nyújt szellemi téren és az élet dolgaiban, „szavain és példáján keresztül hiteles világgéppel és egy mély kapcsolat lehetőségével ajándékoz meg” (Josef Kentenich).

Mivel az apa nincs közvetlenül belegabalyodva gyermekei érzéseibe, általában nagyobb távolságot tart, és több ereje van ahhoz, hogy be is tartassa ezeket a szabályokat. Ebben jól megmutatkozik az apai és anyai tekintély összjátéka a személyiség fejlődésében: az anya odaadó, meleg szeretetével segíti kibontakozni a gyermek érzélemlát, az emberi kötődés alapját. Érzelmi kötődés nélkül nincs lelkiismeretesség. De az embert a lelkiismeretességre rá is kell nevelni. Ez úgy történik, hogy megtanulja magát a fennálló rendhez mérni, és napról napra eszerint él.

Abban rejlik az apa „királyi” feladata, hogy általa fogja a gyermek átélni, mit jelent az igazsághoz szabni tetteit. Az apaság a folyamatos nevelés iskolája. Az apának mindig kéznél van önnevelő programja és kéznél vannak ideáljai: a saját gyermekei ideális elképzeléseket támasztanak, és arra vágnak, hogy mindezekből valamit az apjukban megtestesülni lássanak.

Az apa mint „király” más-más okból fontos a fiúk és a lányok, fiai és lányai számára:

A fiú „lovaggá ütése”

A férfi önbecsülésénél már említettük, mennyire fontos a számára, hogy gyermeki módon kötődjön egy „királyhoz”, hogy így kibontakozhasson benne a lovagiasság.

Az apa ebben az esetben különlegesen is fontos személy, hiszen fia vele azonosul. Arra a kérdésre, hogy mire is van szüksége egy kisfiúnak, Gerald Hüther így vála-

szol: „A legfontosabb egy igazán jó apa lenne és még néhány olyan férfi a rokonságból vagy baráti körből, akik szintén jól érzik magukat férfi mivoltukban, akik ezzel a fiúval közös programokat szerveznek, és úgy szeretik, ahogy van. Hiszen a szeretet nem azt jelenti, hogy egész nap szeretgetjük egymást. A gyerekeknek meg kell adni a lehetőséget arra, hogy kibontakoztassák a bennük rejlő adottságokat”. Tapasztalataira hivatkozva Allan Guggenbühl terapeuta arra mutat rá, hogy sok fiú azért jut lelki krízisbe, mivel főleg asszonyok nevelik őket, ezért nőies nevelésben részesülnek. „A fiúkat és fiatal férfiakat azonnal leforrázza, ha érzelmeikről kell beszélniük” – mondja. Másként kell közelíteni hozzájuk. Ők az erejüket akarják megmérteni.

Ekkor kell felfedeznie a fiúnak az apjában az ő „királyát”, akinek szüksége van rá, és aki kihívások elé állítja. Meg kell tapasztalnia, hogy az édesapja erős. „A nagyobbik gyermekünk öklével mindig apja hasán dobol – meséli egy anya. – De apának arcizma se rándul. Apa erősebb és ez nagyon jó móka.” Amikor a nagyobb kinézi a kisebből, hogy az lépést tud tartani vele, akkor felébreszti benne a hőst: egy apa négyéves fiával, aki alig két napja tanult meg biciklizni, 10 kilométeres túrára indult. Amikor visszaértek, a kicsi büszkén, de kimerülten így szólt: Látod, anya, meggy ez nekem!

De az apára mint „királyra” legfőképp azért van szükség, hogy fia leválhasson az anyjáról. A híres lovag-gá ütést, a lovagi sorba emelést általában tanulóidő előzte meg, amely során a fiút elszakították anyjától – gyakran már hat-hét évesen –, és kiképzésre adták át egy velük rokoni kapcsolatban álló, vagy általuk jól ismert lovagnak. Ez a drasztikus megoldás minden bizonnyal nem a legmegfelelőbb, de az apának éberem kell figyelni azokra a jelzésekre, amelyek arra utalnak, hogy fia az ő cinkostár-sa szeretne lenni. A fiúknak szükségük van az erősebbre,

hogy elérhessék azt, amire annyira vágnak: hogy bizonyíthassák önmaguknak, hogy „kemény legények”, és hogy az anyjuk nélkül is azok.

Ez a fajta elismerésre méltó cinkosság már annál a kisfiúnál is megfigyelhető, aki nem hajlandó kibökní, hogy nyaraláskor miért pont azt nem akarja, amit a család többi tagja tervez, hanem csak duzzog. Amikor apja félrehívja, mondván: gyere, mi ketten megbeszéljük, mit is csináljunk, akkor a probléma a „két férfi” között gyakran gyorsan megoldódik. A cinkosságért való versengés annál a serdülőnél is tart még, aki szobájában a zenét a felnőttek számára elviselhetetlen hangerőre állítja, vagy aki az ebédnél apjával szócsatába kezd. A fiúgyerekek újra és újra ezekhez hasonló rejtett jelzéseket küldenek a „királyuknak”, hogy végre férfiszámba vegyék őket. Ugyanígy, ha valamit jól csinálnak, apjuk csodáló tekintete nagyon növelheti önbizalmukat. Az anya még felnövekvő fiában is a „kisgyermekét” látja, aki az ő védelmére szorul. Férjébe vetett bizalma viszont megkönnyíti számára, hogy gyermekét elengedje, s az felnőtté válhasson. Ugyanakkor az a tudat, hogy apja szereti anyját, segít a fiúnak abban, hogy az önállóságért vívott küzdelemben cinkosságra lépjen az apjával.

Ebben az időszakban a fiúknak sok apjukkal együtt töltött időre van szükségük, kettesben is csinálniuk kell valamit: tipikus „férfihobbikat” kell űzniük, lehetőleg legyen egy „csak férfiaknak fenntartott” helyiségük, ahová néha visszahúzódhatnak, hogy együtt barkácsoljanak, a számítógépen dolgozzanak, vagy egyszerűen csak összemérjék erejüket. Arra a kérdésre, hogy mit tehetünk a fiúk egyre nagyobb arányú agresszivitása és teljesítménycsökkenése ellen, Harold Woetzel, a *Fiúk a szakadék szélén* című film rendezője így válaszol: „Meg kell tanulnunk a fiúkat újra úgy elfogadni és szeretni, ahogy vannak.”

A lányoknak is szükségük van királyra, de másképp, mint a fiúknak:

A lányok szívének első királya

Egy újságíró így fogalmazza meg azokat a különbségeket, ahogy a fiúk és a lányok apjukra mint királyra tekintenek: „A fiúk utánozzák apjukat, a lányok csodálják őt. A fiúk hőssé akarnak válni, a lányok szeretik a hősoket. A fiúk dicsekszenek apjukkal, a lányok hozzá akarnak menni feleségül. Az apáknak kétség kívül hatalmuk van lányaik érzelmei felett. Ők a nők életének első szerelmei, és azok is maradnak, amíg jön valaki, aki helyükbe léphet” (Rebecca Krüger).

A lányok számára az apa több szempontból is fontos. Egyrészt már önmagában azzal, hogy „férfiasan” közelíti meg a dolgokat, az apa megmutathatja a lányának, hogy kiegészíthetik egymást. Egymás kölcsönös kiegészítésének minden már említett területére nekik is szükségük van: a lány megtanulja apjától (hasonlóképpen, mint a feleség a férjétől), hogy egyes dolgokat célszerűbb a nyílhoz hasonló férfigondolkodással, mint körkörös női gondolkodásmóddal megközelíteni, hogy néha fontos ragaszkodnia a maga igazához, és sok más egyebet. Az apa így önbizalmat adhat a lányának. Segíthet neki abban, hogy merészen vágjon bele a dolgokba, és a sikertelenségeket ne mindig saját ügyetlensége számlájára írja. Ha egy apa teljesen elfogadja a lányát s egyúttal saját látásmódját is megosztja vele, akkor a lány tanolni fog tőle anélkül, hogy elbizonytalanodna önmagában.

Az apának mint lánya életében az első fontos férfinak, hallatlan jelentősége van lánya szeretetre való képességének kibontakozásában.

Gyakran egy egészen kis gesztus elég ahhoz, hogy serdülő lányának jelezze, szeretetreméltónak találja, és különlegesnek tartja őt.

Egy hatfős család épp hazaindul a nyaralásból. Az autó még jobban tele van, mint induláskor. Nagy nehezen mindent sikerül belepréselni. Mivel az útra dugót jeleztek, mindenki kezd egy kicsit feszültté válni. Mindenki túl szeretne lenni a négyórás úton, amilyen gyorsan csak lehet, mivel a dugók miatt már odafelé is úgy tűnt, hogy soha sem lesz vége az utazásnak. Az apa végre lecsukja a csomagtartót – mindenki fellélegzik! Ám kamasz lányának pont ekkor jut eszébe, hogy szüksége van a mobiljára – valahol a csomagtartóban van. Bátyjai mérgesen ráförmednek: ezt előbb is kitalálhattad volna! Az apja sem hajlandó sokáig húzni az időt, de így szól: Oké. Kell a mobilod. Legalább azt nézzük meg, hogy hol van a táska. Újra kinyitja a csomagtartót – és lánya egy holdkóros magabiztosságával kiszúrja a táskáját és már ki is horgászta belőle a telefont. Apja látja ezt, mosolyog, és meleg hangon ennyit mond: Hercegnő! A lány, sugárzó tekintettel néz rá: apja vele örül, hogy sikerült neki. Megért engem! A telefon egyáltalán nem is olyan fontos már.

Ahhoz hogy megértsük, milyen mély és meghatározó élmény, ha egy lány ilyen meleg szeretettel néz fel apjára, vessünk egy pillantást Kis Szent Terézre. Ő édesapját „királyomnak” nevezte, aki őt „kis királynőmnek” becézte. Amikor apjára gondolt, akkor önkéntelenül a „Jóisten jutott róla eszébe” (Lisieux-i Szent Teréz), aki csupa irgalom. Édesapja révén olyan mélyen vésődött szívébe a végtelenül jóságos Atyaisten képe, hogy súlyos betegsége és nagy megpróbáltatási közepette is tudott mosolyogni.

Az apának nem kell tökéletesnek lennie ahhoz, hogy tiszteletreméltó legyen. Szeretnie kell gyermekét, és

amennyire csak lehet, bensőleg követnie kell fejlődését. Itt újra felbukkan a „jó pásztor” képe.

Elfriede Koch, iskolalelkész és terapeuta találóan állapítja meg, mit is jelent egy serdülő lány számára, ha megtapasztalhatja apja szeretetét és megbecsülését: a belső átalakulás éveiben nagy segítség a lányok számára, ha felfedezhetik, hogy apjuk sugárzó tekintettel és gyengéd büszkeséggel tekint női szépségükre, amelyről azonban tudja, hogy nem neki, hanem jövődöbeli férjüknek rendeltetett.

A lányok számára nagy jótétemény, ha apjuktól kinézetükre, bájosságukra, vonzerejükre bókokat kapnak anélkül, hogy ebből bármiféle rendellenes vonzalmat kellene kiérezniük.

Ebben újra megmutatkozik, hogy milyen fontos az apa és az anya egysége és egymáshoz fűződő kapcsolata. Ha az apa serdülő lánya iránti szeretete és megbecsülése a felesége iránti gyengéd szeretetéből fakad, akkor ösztönösen jó érzéssel fogja nevelni lányát. Egyúttal megerősödik saját felesége iránti szeretete is, mert lányából az édesanyja sugárzik.

Az apának különösen lányával való viszonyára érvényes a mondás: „A legtöbb, amit egy apa gyermekeiért tehet, hogy szereti az édesanyjukat” (Henry Ward Beeche).

Itt bezárul a kör. Ahogy a nő egyben „anyja” is kell, hogy legyen férjének, azaz otthont kell, hogy biztosítson számára, ahol nyugtalansága nyugalommá változhasson, úgy az asszony is apának, „királynak” szeretné megélni férjét. „Minden nőben ott rejtőzik a gyermek, minden nőben ott sír a gyermek – mondja Kentenich atya. – Ki mellett élje meg a nő valódi gyermekségét, akkor is, ha már anya? Gyermekei apja mellett.”

Az apaság több mint egy ideiglenes szerep. Az apaság érett férfiasság. Amit Gerald Hüther a férfiaknak fia-

ikkal kapcsolatban mond, a lányokra is vonatkozik: „Mi vagyunk a példaképeik. Ideje, hogy végre hiteles, önálló férfiakká váljunk, különben sem nekik, sem anyjuknak nem leszünk képesek soha megmutatni, milyen is az, amikor igazán szeretik őket” (Gerald Hüther).

ZÁRÓGONDOLAT:

Az apák és anyák életere és kiteljesedésük helye

Ebben a füzetben azokat a csodálatos lehetőségeket kutattuk, amelyeket mi, férfiak és nők, keresztény férfiak és keresztény nők Istentől kaptunk.

Hitünket egy olyan társadalomban kell megélnünk, amelyben látszólag minden bizonyítható, ugyanakkor meg is cáfolható: az, hogy a férfiak és a nők különböznek – és az, hogy nem; hogy mindegy, hogy a gyerekeknek apja és anyja van-e – és hogy nem mindegy. A nyilvános vita heves, nem ritkán agresszív, mert a számunkra legértékesebb dologról van szó: arról, hogy emberi mivoltunkban kibontakozzunk. Írásunkkal nem a vélemények számát szeretjük volna szaporítani. Tanúságot akartuk tenni arról, amit a világ minden kontinensén emberek ezrei tapasztalnak meg: ma is emberré válhatunk.

Férfi és női mivoltunkat sem biológiai és genetikai adottságaink, sem pedig az önkényes társadalmi szereposztás nem határozzák meg mereven. Férfinak és nőnek lenni Istentől kapott csodálatos hivatás, amelyet annyiféleképpen élünk meg, ahány férfi és nő van a világon.

Így tapasztaljuk ezt a nemzetközi Schönstatt-mozgásban, amelyhez a férfi- és nőmozgalom különböző közösségei tartoznak csakúgy, mint a családmozgalom¹⁸.

18 További információ a következő honlapokon található: **magyar nyelven:** <http://schoenstatt.hu>, **német nyelven:** Németország: www.schoenstatt.de; férfimozgalom: www.maennerliga.schoenstatt.net, ill. www.smj-ue22.de; nőmozgalom: www.sbfum.de; családmozgalom: www.familienbewegung.de; Ausztria: www.schoenstatt.at, Svájc: www.schoenstatt.ch

Nyereségnek éljük meg, hogy nem egyszerűen embereként, hanem fiúkként és férfiaként, lányokként és nőként állhatunk az élet kihívásai elé, és megtapasztalhatjuk, hogy vannak erős családok, amelyek bizakodva néznek a jövőbe. Nem vitás: női és férfi mivoltunk nem olyan egyszerű, amint azt ebben a füzetben leírtuk. De minden elbeszélte történet mögött valós példák állnak, igazi arcok, tapasztalatok, életutak.

És ezek mögött az arcok, tapasztalatok és életutak mögött egy valami áll: Máriával kötött szeretetszövetségünk. Jézus életének utolsó pillanataiban adta nekünk ezt az értékes ajándékot: az Ő édesanyja a mi édesanyánk is (vö. Jn 19,27). A szeretetszövetségben Máriát édesanyaként éljük meg, a szó legnemesebb értelmében. Olyan édesanyának, aki otthont készít számunkra Istennél, aki minden egyes embert segít kibontakozni és támogat hivatásában, aki buzdít és megtart bennünket. Olyan édesanyának, aki egyben el is enged minket, ahogy Jézust is mindig átengedte az Atyának és az embereknek.

Mária olyan édesanya, aki elvezet minket a végső biztonságához, az Atyához, aki az emberi lét méltóságára és nagyságára hívott meg bennünket.

Kentenich atya szenvedélyesen küzdött azért, hogy ezt a méltóságot a ma emberei, férfiak és nők, megtapasztalhassák. Tisztán látta: az emberi méltóság nem elméleti dolog. Meg kell élni. Ezért fektetett nagy hangsúlyt a megtapasztalásra: „Ha emberi létünk eszményi igazságait nem is fogjuk fel, akkor a Szűzanyára tekintve megértjük azokat” (Josef Kentenich).

Sok minden, amit ebben a füzetben leírtunk, talán sohasem valósul meg. Ehhez nekünk emberek túl sok a korlátunk. De már sok minden megvalósult, és minél több ember indul el ezen az úton, annál többen tehetünk tanúságot életünkkel. Erre szeretnénk buzdítani ezzel a könyvecskével.

JOSEF KENTENICH

atya rövid életrajza

Gyermekkora

1885-ben megszületik Gymnichben Köln mellett.

1894-ben az oberhauseni Szent Vince árvaházba kerül.

Az árvaházba kerülésekor édesanyja a Szűzanya oltalmába ajánlja őt. A nyolcéves Josef maga is tudatosan ajánlja fel magát. Ezentúl Mária lesz nevelője és gondviselője. „Mindazt, ami vagyok és amivé Schönstatt vált, a Szűzanyának köszönhetem” – vallja Kentenich atya, mikor visszapillant életére.

Fiatalkora

1904-ben belép a pallottinus rendbe, a noviciátust és a teológiát Limburgban végzi.

Éveken át nehéz belső megpróbáltatásokat kell kiállnia, amely során eljut ereje végső határához. A kimagaslóan tehetséges Josef Kentenichet egy kérdés kínozza: mi az igazság és megismerhető-e? Az őt gyötrő kétségek és bizonytalanságok nem rendítik meg Mária iránti szeretetét. A Szűzanya révén találja meg a kiutat a belső küzdelmekből, aki rendkívüli módon részesíti őt a háromságos Isten és az emberek iránti mélységes szeretetében.

Pap és lelki vezető

1910-ben pappá szentelik, és először a rend ehrenbreitsteini gimnáziumának tanára lesz. 1912-től a diákok spirituálisaként dolgozik az újonnan épített gimnáziumban Schönstatt/Vallendarban. Kitűnik, hogy Kentenich atya nevelői munkáját Isten áldása kíséri. Nevelői célja világos, és lelkesítően hat a tanítványokra: szilárd, sza-

bad személyiségeket akar nevelni, akik a világ forgatagában a szentség útját járják. Kentenich atya a gimnazistákat komoly önnevelésre buzdítja, mindenekelőtt a Szűzanyát állítja melléjük, hogy anyjuk és nevelőjük legyen.

Schönstatt alapítása

1914. október 18-án néhány diákkal bátran megteszi az első lépést a Schönstatt-mozgalom alapítása felé. Egy kis schönstatti kápolnában szövetséget kötnek Máriával, „szeretetszövetségre” lépnek vele. Ebben azt kéri tőle, hogy különleges módon tapasztalhassák meg jelenlétét ebben a kápolnában, és hogy szabad emberekké nevelje őket. Kentenich atya és a fiúk bíznak abban, hogy ez a hely sokak számára zarándokhelyé, kegyhelyé válik. Ők mindehhez azzal szándékoznak hozzájárulni, hogy életüket teljesen a hitnek és Schönstatt szolgálatának szentelik. „Semmit nélküled, semmit nélkülünk” – így hangzik a jelszava annak a Máriával szoros közösségben végigjárt útnak, amely ekkor veszi kezdetét.

Az alapítás órájának látomása egyre inkább valósággá válik. Ma a schönstatti kápolna egy világméretű, férfiakat és nőket, gyermekeket és fiatalokat, családokat és papokat magába tömörítő mozgalom forrásává vált.

Időközben a világ több mint 30 országában körülbelül 200 schönstatti kápolna épült. Számtalan ember zarándokol oda, és kéri Máriától azt a kegyelmet, hogy keresztény hivatását az élet, az egyház és a társadalom minden megpróbáltatása közepette betölthesse.

Koncentrációs tábor

1941-45 között Kentenich atya a nemzeti szocialisták foglya először a koblenzi börtönben, majd a dachau koncentrációs táborban. A koncentrációs táborban is rendíthetetlenül tovább dolgozik élethivatásán, azon, hogy az embereknek Isten irgalmas szeretetét hirdesse, és se-

gítsen nekik, hogy Mária segítségével ők is a szeretet mestereivé váljanak. Kentenich atyán keresztül sok fogoly tapasztalhatja meg Isten közelségét Dachau poklában.

Útjai

1947-48-ban Kentenich atya Dél-Amerikába, Afrikába és az Egyesült Államokba utazik, hogy nemzetközi kapcsolatokat létesítsen, és hogy a mű felépítésében más országokban is segítségére legyen a Schönstatt-mozgalom tagjainak. A Szűzanya iránti szeretete ösztönzi arra, hogy világszerte érte munkálkodjon.

Száműzetés

1951-65 között az egyház elválasztja Kentenich atyát művétől. Milwaukeeet (USA) jelölik ki számára tartózkodási helyéül. A felelős egyházi szervek vizsgálat alá vetik őt és művét. A távol töltött hosszú évek során Kentenich atya megőrzi az egyház iránti szeretetét és Schönstatt iránti hűségét.

Életének utolsó évei

1965 szentestéjén visszatér Schönstattba. Nyolcvan-évesen a még hátralévő időben szakadatlanul tovább munkálkodik a Schönstatt-mozgalom külső és belső formálásán. A rengeteg határidő, lelkigyakorlat és témérdek mindennapi teendő ellenére is elsődleges gondja mindig az egyes emberekkel való törődés marad. Istennel való mély kapcsolata és a belőle sugárzó atyai jóság sokak számára engedi megsejteni Isten, a mi Atyánk szeretetét.

1968. szeptember 15-én Isten hazahívja Kentenich atyát az örökkévalóságba, nem sokkal azután, hogy szentmisét mutatott be a Schönstatt hegyén épült új Szentháromság-templomban.

Így élethivatását már új módon töltheti be. Hogy valóban ezt teszi, sok olyan ember megtapasztalta már, aki kötődik hozzá, és szükségében hozzá fordul segítségért.

További információk Josef Kentenich atyáról:

Kentenich József Schönstatt alapítója és atyja

Családkadémia Kiadó, Óbudavár, 2000.

167×235 mm, 96 oldal,

ára: 600 Ft

Isten szelíd forradalmára

Szent István Társulat, Bp., 2008

130×200 mm, 148 oldal

1800 Ft helyett nálunk csak 1500 Ft!

Mindkét könyv, és további könyveink kaphatóak az alábbi elérhetőségeinken:

www.csaladakademia.hu/olvass

kiado@csaladakademia.hu

20/9892-759

Az egyenlőség ma azt jelenti, hogy „egyformák vagyunk”, s már nem azt, hogy „egyediek vagyunk”... De ezzel már a megoldást is előrevetítettük: ha férfi és nő kibontakoztatják saját erősségeiket, anélkül, hogy mereven ragaszkodnának a rájuk osztott szerepekhez, akkor örömeiket lelik saját nemükben. Az öröm pedig alkalmassá tesz a kapcsolatokra. Így válik lehetővé az egység. „Ahhoz, hogy az egység ne személytelen tömeget szüljön” (Josef Kentenich), markáns személyiségekre van szükség. Így tudjuk továbbadni az életet: a másik nem erősségei és jó tulajdonságai saját személyiségünk részévé válhatnak, azt gazdagabbá tehetik, megérlelhetik. Mert – Kentenich atya nem hagy kétséget efelől – az érett ember mindkét nemet integrálja saját személyiségébe, s mégis teljes egészében nő vagy teljes egészében férfi.

ISBN 978-963-87480-9-6

9 789638 748096